

WQ 160 V67

4m/5

V67

D2/48

~~22/174~~

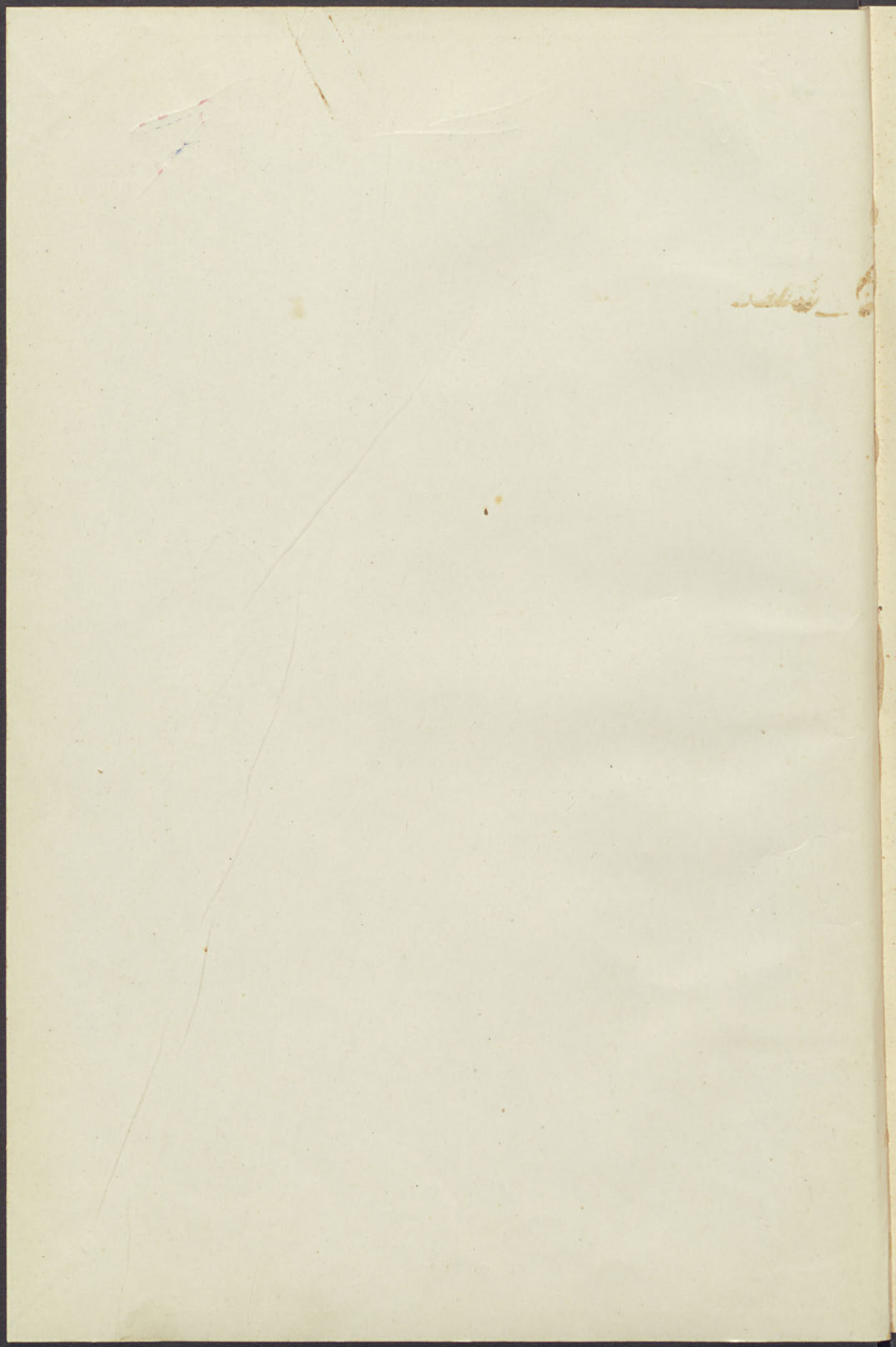
~~21~~
~~155~~

D 2/48

WQ160

V67

24/15

A POZSONYI

MAGY. KIR.

BÁBAKÉPEZDE

1873—1894/95.

IRTA

Dr. VELITS DEZSŐ,

igazgató tanár.

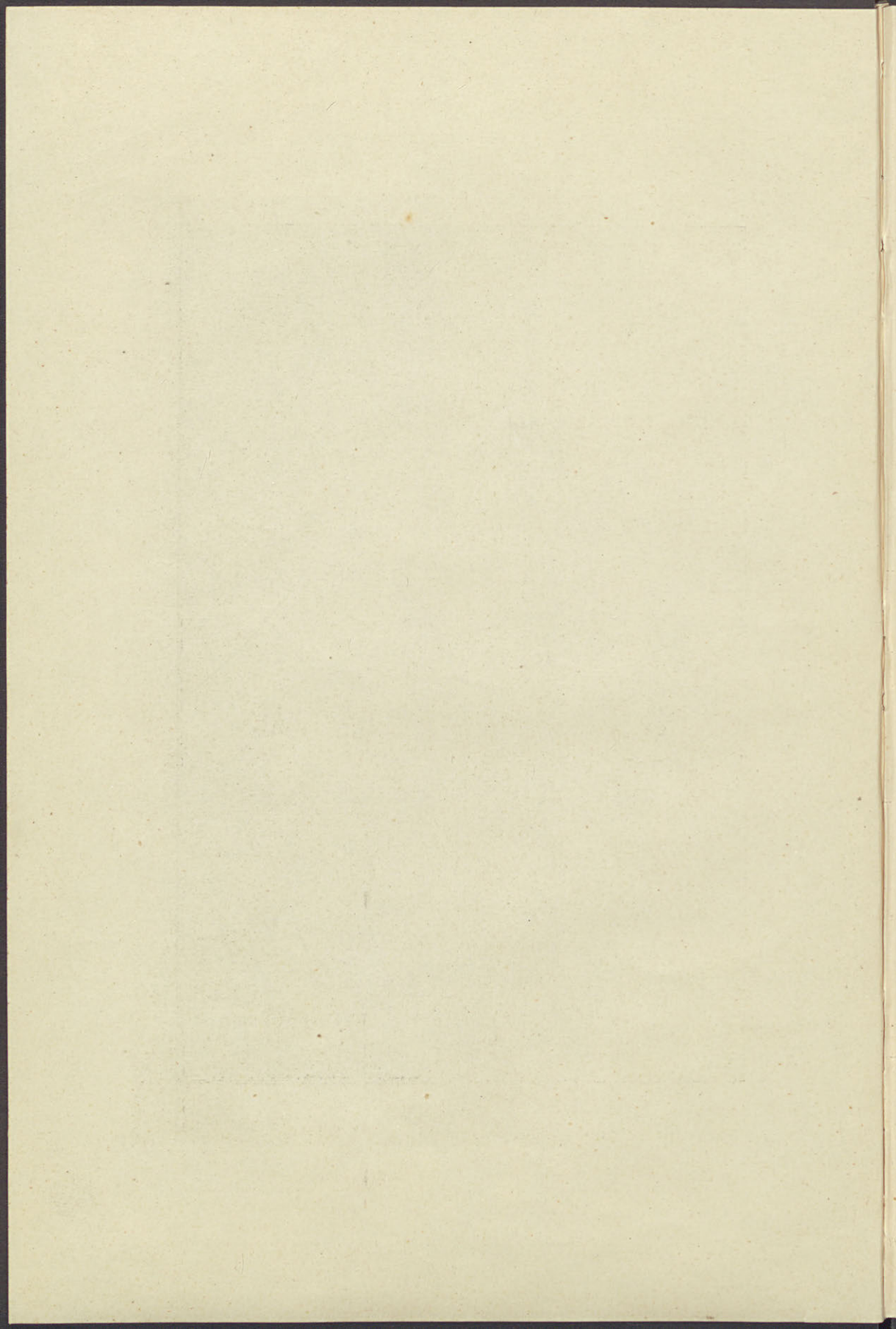
POZSONY 1896.

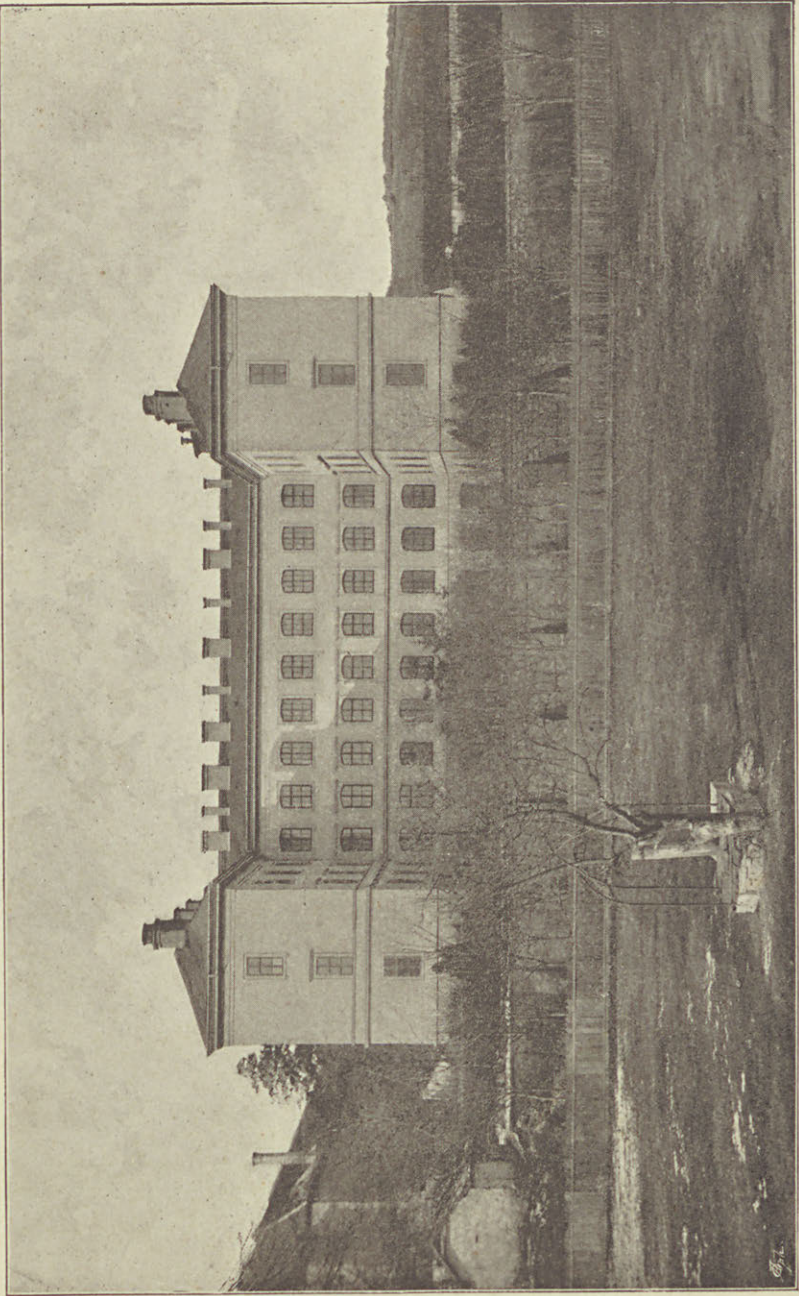
WIGAND F. K. KÖNYVNYOMDÁJA.

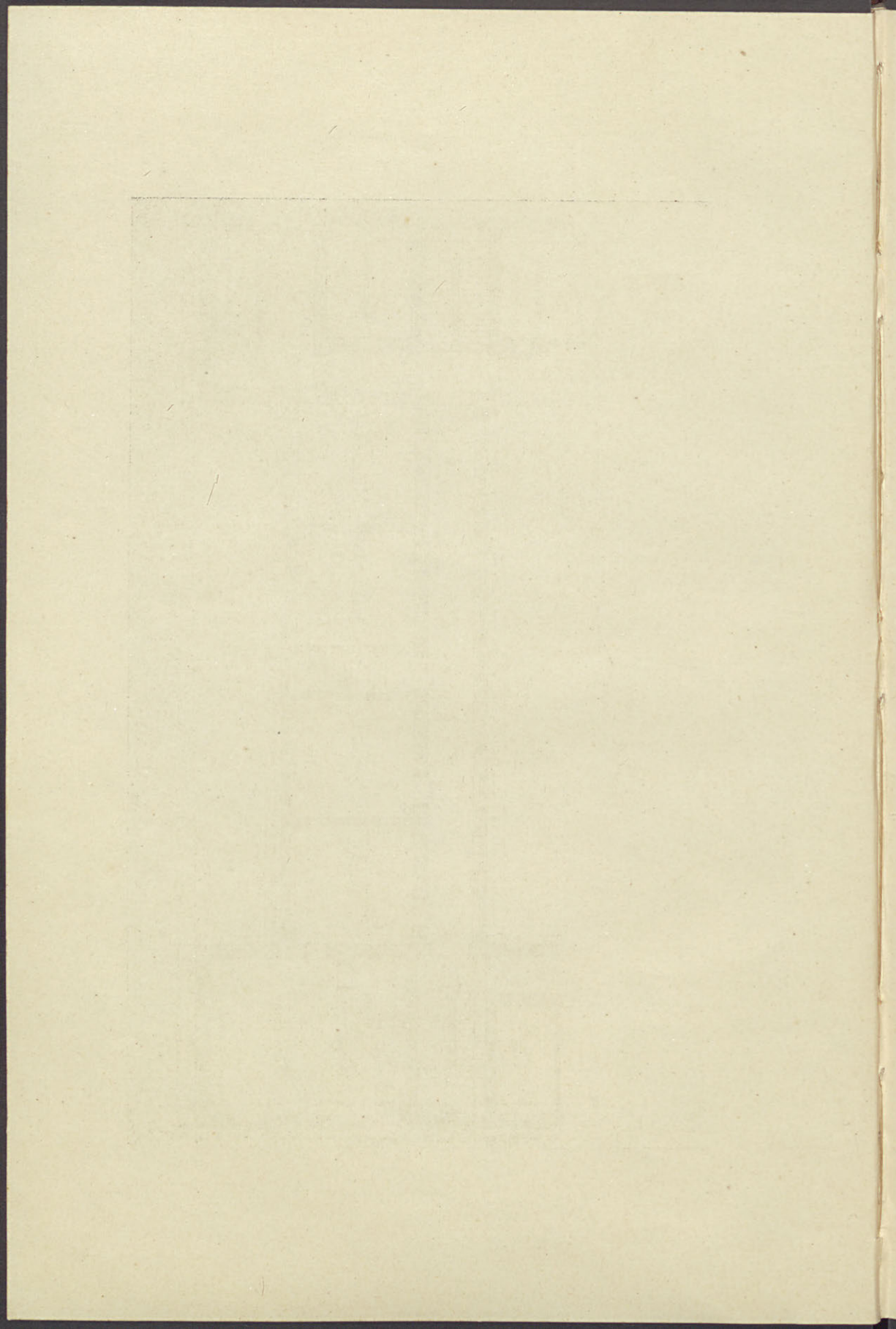
RG950
V 67

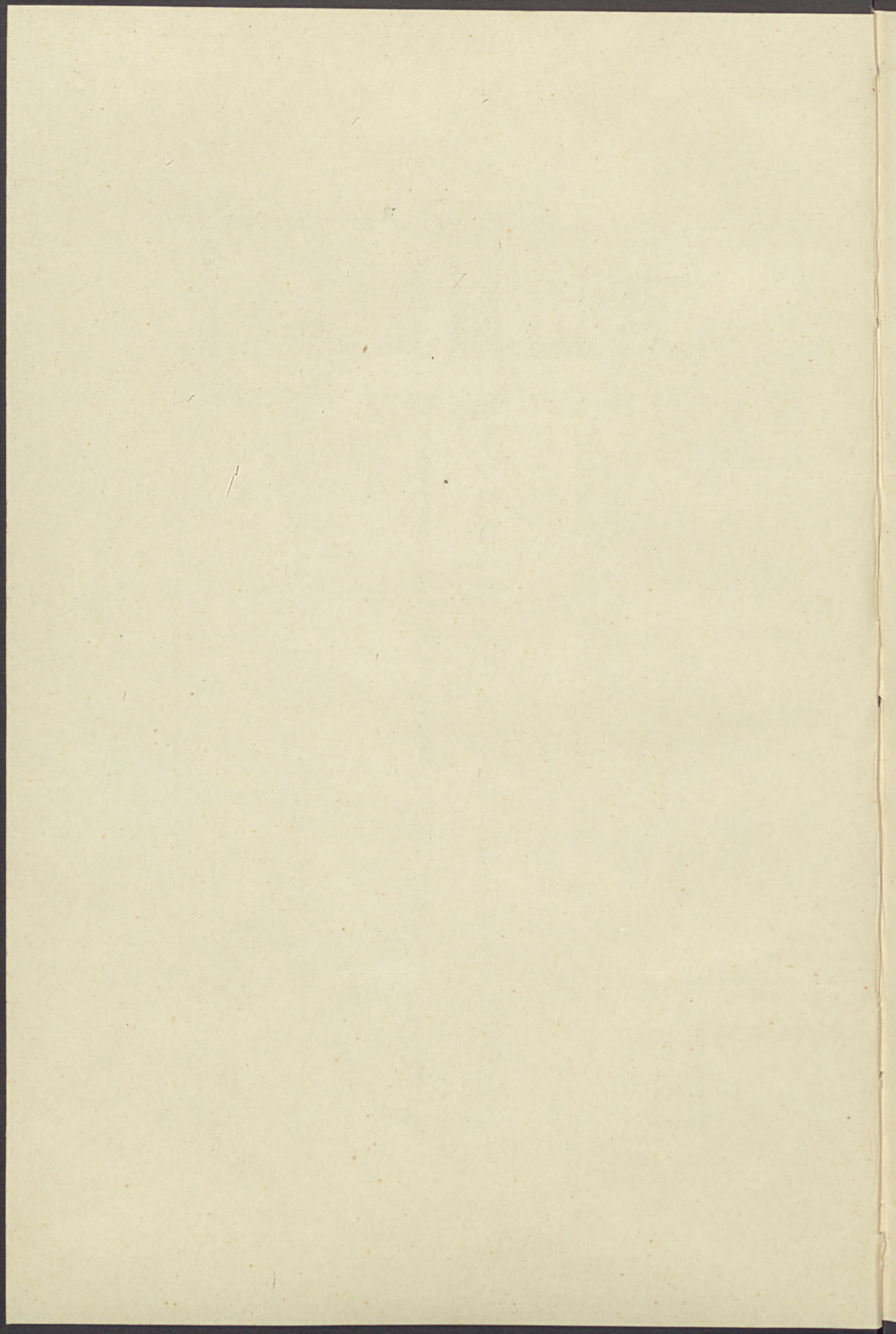

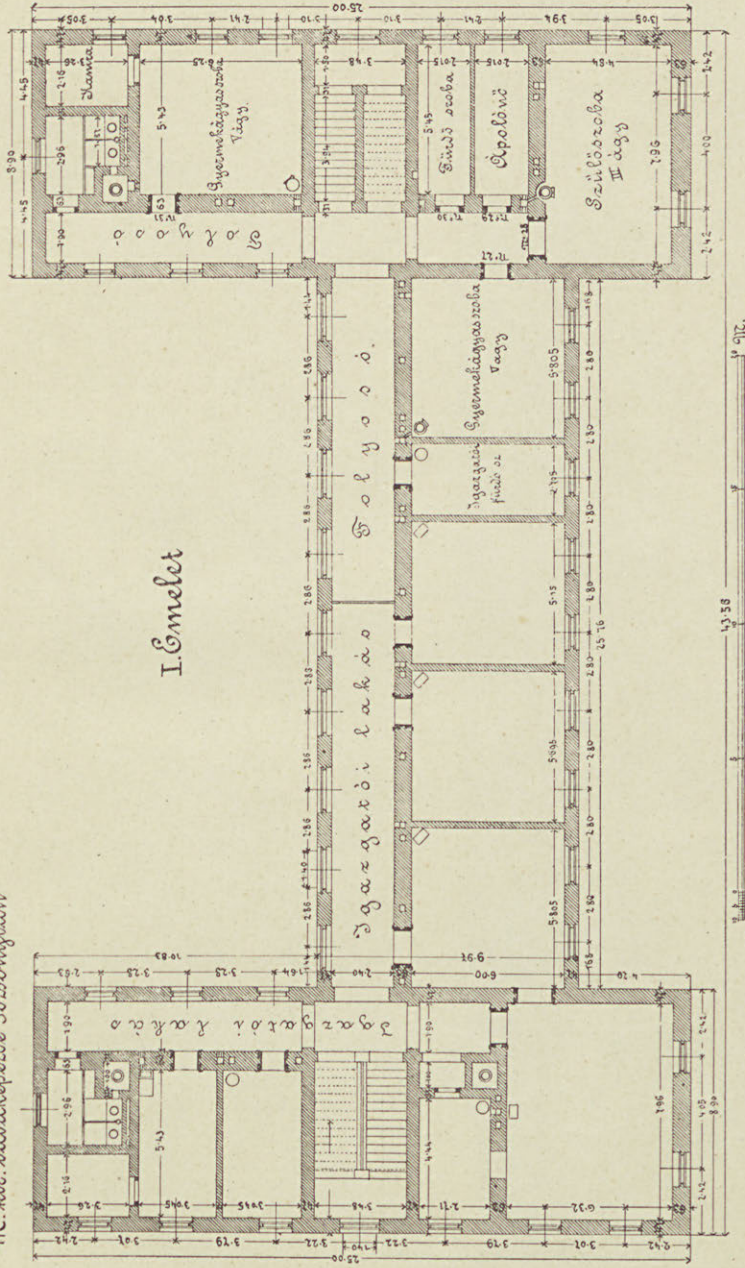

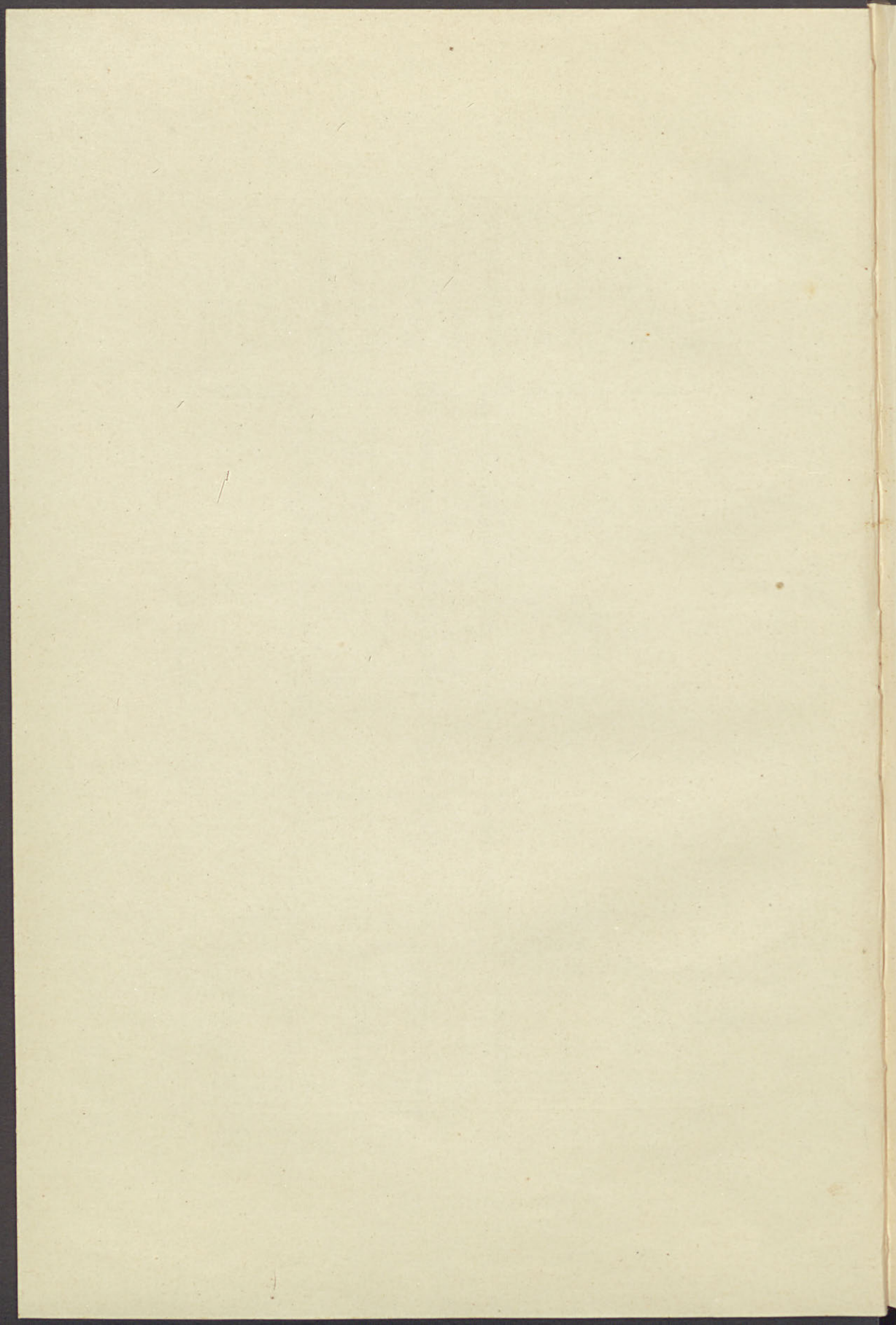

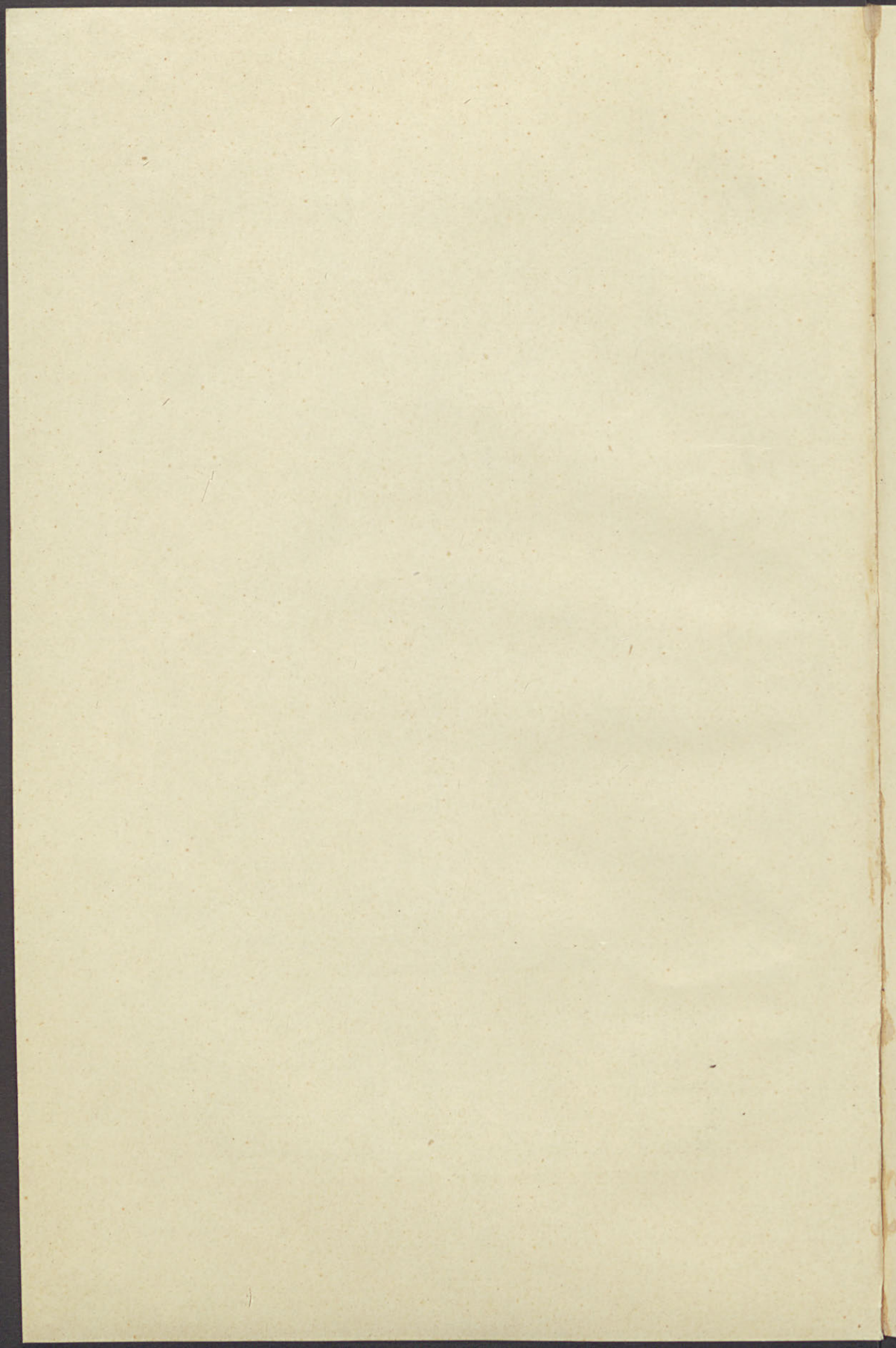

017. kő. lakóépítési tervrajz

I. Emelet

Az alkalmat e füzet összeállítására a vallás- és közoktatásügyi nm. m. kir. ministeriumnak 1894. márczius 31-én kelt 61847/93. sz. rendelete adta, a melyben mint a pozsonyi bábaképző intézet igazgatótanára felszólítottam az iránt, hogy a vezetésem alatt álló intézettel a millenáris kiállításon részt vegyek.

Az intézet tervrajzainak, épületéről felvett photographiáknak, graphicus tábláknak, az intézetből kikerült munkáknak kiállításával egyuttal egy az intézet történetét ismertető füzetnek kiadására is határoztam magamat.

Mint alkalmi munka, nem kizárólag szakemberek számára a klinikai anyagnak szakszerű kimerítését tűzte ki feladatául, hanem a rendelkezésre álló anyagi támogatás határai közt egységes képet akar nyújtani az intézet történetéről és beléletéről; úgy azonban, hogy olvasása közben a nagy közönség körében érdeklődést keltsen, de másfelől, hogy a szakember is áttekintést nyerjen az intézet működésének mérve és iránya felől.

Culturalis intézményeink között a bábaképezdek a tanügy és közegészségügy terén működve, kettős missiot teljesítenek.

A népesedés viszonyaira első rangú befolyással bíró bábaügy a legutóbbi időkig mostoha gyermeke volt közegészségügyünknek. Negyedszázad előttig össze-vissza 3

bábaképezde (Nagy-Szeben, Budapest, Kolozsvár) látta el okleveles bábákkal a 15 millió lakóssal bíró országot. Az okleveles bábák száma nem volt több, mint egy csepp a magyar nemzet kiszámíthatatlan kárára kuruzsló parasztbábák tengerében.

Végre 1873-ban Trefort nagy szelleme újabb védbástyákat emelt halhatatlan Semmelweisunk tanának Nagyváradon és Pozsonyban. 1884-ben pedig a szegedi bábaképezde is actióba lépett. A legutóbbi időkben nemcsak az elmulasztottakat igyekszünk pótolni, de — tagadhatatlanul dr. Tauffer Vilmos egyet. tanár »A szülészet ügyének (bábaügy) állása hazánkban« című munkájának befolyása alatt — közoktatásügyi kormányunk törekvése arra látszik irányulni, hogy nyugati szomszédainkat e téren is utolérjük. E törekvés szülötte az ungvári bábaképezde; az épülés alatt álló szombathelyit bizonyára még több, hazánk megfelelő gőczpontjain tervezett új intézet fogja követni.

Az idők jele arra mutat, hogy közoktatásügyi kormányunk bölcs gondoskodása folytán nemcsak a bábák természetes foglalkozásának fedezését producálhatjuk, de talán a közel jövőben az ország minden vidékén értelmes, képzett szülésznők fognak az anyák és szülötteik épsége felett őrködni.

I.

Az intézet történetére, fentartására, működésére vonatkozó általános adatok.

A bábaképezde a pozsonyi orsz. közkórházban.

vallás- és közoktatásügyi nm. m. kir. ministerium az 1872. okt. 29-én 27912. sz. a. k. rendeletével a vármegyék közönségének tudomására juttatja:

„... hogy a törvényhozás határozata folytán, egyelőre Nagyvárad és Pozsony városában országos szülésznői tanintézetek és pedig kapcsolatban — segélyt igénylő viselősk és szülőknek ápolására szolgáló — szülőkórórával állítottak fel azon rendelkezéssel, hogy a pozsonyi tanintézetben magyar-német és tót, a nagyváradi tanodán magyar és román ajkú bábák az illető igazgató-tanár, ennek segéde és az intézeti bába közreműködésével képeztessenek . . .“

A pozsonyi bábaképezde élén dr. Ambro János igazgató-tanárral 1873. jan. 1-jétől máj. végéig tartó tanfolyammal kezdte meg működését.

A bábaképezde az orsz. közkórháznak egy 13 ágyat számláló évi 85—109 terhes és szülő nő forgalommal bíró szülészeti osztályából fejlődött ki.

A bábaképezdét a kórháznak II-ik emeletén a meg lehetőségen izolált u. n. »clausurá«-ban helyezték el s annak első felszereléseit a meglévő műszerek átengedésével a kórház leltárából adták ki.

A bábaképezde helyiségei a következők voltak:

- 1) egy éjszakra fekvő szoba 10 ágygyal;
- 2) mellette egy terem deszka és üvegfal által kétfelé választva, melynek nyugat felé eső része a tanterem, a mely patkó idomú és 5 nagy ívezetes ablakkal van ellátva; a kelet felé néző rész a szülőszoba;
- 3) e mellett egy szoba 4 ágygyal;
- 4) a szülésznő szobája, konyha és árnyékszék;
- 5) végre a főépület II-ik emeletében a tanársegéd szobája.

Az 1873-ban 27912-ik sz. rendelettel érvénybe lép »az orsz. szülésznői tanintézetek ideiglenes szabályzata«, melynek 3-ik paragrafusára szerint:

„A bábatanintézetek közvetlen igazgatásával és vezetésével az illető igazgató-tanár ruháztatik fel. A kórházakban elhelyezett szülésznői képezdek anyagi adminisztrációja a kórházi igazgatósághoz tartozik.“

Hogy e rendelkezés csakhamar félreértésekre vezetett, kitűnik az 1873. 17511. sz. rendeletből, mely szerint:

„ A szükségelt ruhanemű kiállítására nézve a kórházi igazgatóság volna felkérendő, miután a közoktatási ministerium csak az intézet első felszereléseinek költségeinek vitelére köteleztetett, a kir. belügyministerium ellenben annak további fentartását szíves volt elvállalni.“

Különben, hogy az intézet eredeti elhelyeztetése sem felelt meg a célnak, bizonyítja ugyane rendelet következő része:

„A jelentésben előadott kívánalmakra nézve megjegyzem, hogy a szülőnők díj nélküli ápolása, valamint az intézeti helyiségeknek áttétele iránt a m. kir. belügyministeriumnál a tárgyalás folyamatban van“

A bábaképezde helyiségeinek czélszerűtlen és a feltűnően emelkedő forgalommal szemben elégtelen voltát a már fennállásának 3-ik évében kiütött gyermekági láz járvány dokumentálja, melyet daczára az elfojtására irányult törekvéseknek, csakhamar egy második endemia követett, minek folytán a bábaképezdében 1876. január 27-én a felvétel megszüntetésével a poliklinikus tanításhoz kellett folyamodni. A kórházzal szomszédos egyik házban

két szobát béreltek ki, hogy az elméleti tanítás megszakadást ne szenvedjen. A felvételre jelentkező szülönöket pedig azok befogadására alkalmas lakással bíró városi bábákhoz szállásolták, hol a szülés a tanulók jelenlétében folyt le.

E közben a mindkét ministerium részéről ez ügyben kiküldött bizottság tárgyalásai eredményeként a belügy-ministerium intézkedett, hogy a gyermekágyi lázban netalán szenvedő nők más osztályra télessenek át, mi által az e végre kért külön helyiségnek szüksége eselik.

A gyermekágyasai egészségére féltékeny, a Semmelweis tanától áthatott igazgató kedélyét a kétszeres gyermekágyi láz járvány mélyen bántotta, s miután intézete egészségi viszonyainak javítására irányult fáradozásai az anyaintézetben visszhangra nem találtak: »A pozsonyi orsz. közkórház és a bábaképezde hiányai« czimen 1880-ban egy röpiratot ajánl a belügy- és közoktatásügyi ministerium figyelmébe.

A röpirat teljes meztelenségében tárja fel előttünk a viszonyokat és az ezekből származó tarthatatlan helyzetet, melyek között a bábaképezde az orsz. kórház kebelében vergődik. És habár az igazgató kijelöli az irányt és a módokat, a melyekkel csekély áldozatok árán az orsz. kórházban megfelelő bábaintézetet lehetne létesíteni, épen a röpirat leleplezésesei látszanak megadni az indító okot arra, hogy a két intézet egymástól elkülöníttessék.

1881. április 8-án 9262. sz. a. a közoktatási minister a következő rendeletet meneszti a bábaképezde igazgatóságához:

„A belügyminister úr f. é. márcz. hó 24-én 13030. sz. a. k. átíratával arról értesített, hogy tekintettel úgy a pozsonyi orsz. kórház helyiségeinek szűk voltára s a ragályos betegek elkülönítésének szükségére, valamint a bábaképezdének a kórházat illetéktelenül terhelő aránylag nagy költségei miatt ezen tanintézetnek és a vele kapcsolatos szülőosztálynak teljes elkülönítését a kórháztól és annak mielőbbi eltávolítását a kórház épületéből célszerűnek tartja. Ennélfogva felhívom tek. Uraságodat, hogy a vezetésére bízott intézet számára kibérlendő vagy megszerzendő ház vagy telekre nézve javas-

latát mutassa be, ez ügyben minél serényebben járjon el akként, hogy az intézet már a legközelebbi évben új helyiségében folytathassa működését s ehhez képest az erre megkívántató költséget már az 1882. évi budgetbe beállíthassam. S minthogy a bábaképezde eltávolításával a kórházból egyuttal minden közössége azzal: élelmezés, felszerelés, ápolás és egyéb ellátás tekintetéből meg fog szünni s a kir. belügyministerium — úgy, mint a nagyváradi hasonnevű intézetnél — fenntartásához csak a szükséghez képest megállapítandó évi ápolási átalánnyal fog járulni: felhívom tek. Uraságotat arra is, hogy az ez irányban szükséglenő összegre nézve is indokolt költségelőirányzatot terjesszen fel“

Trefort s. k.

Több alkalmasnak látszó épületet tekintettek meg ugyan, de a megszerzésre irányuló tárgyalások eredményre nem vezetvén, a bábaképezde elhelyezésének ügye végre is a leghelyesebb megoldást nyerte, u. i. elhatározták, miszerint egy az intézet céljaira szolgáló új épületet emeljenek.

A bábaképezde telkének megszerzésére vonatkozólag Pozsony sz. kir. város törvényhatósági bizottságának 1882. april hó 21-én tartott rendkívüli közgyűlése határozata következőleg hangzik:

„134/6760. Küldöttségi jelentés és indítvány Trefort Ágoston m. kir. vallás- és közoktatásügyi minister úr Ó Excellentiája által az utolsó ittlé alkalmával a jelenleg a pozsonyi m. kir. orsz. kórházban levő bábaiskolának czélszerűbb elhelyezése iránt felvetett kérdés tárgyában. Ennek kapsán felvetett a képviselőtestület központi szakosztályának erre vonatkozó nyilatkozata. Az előterjesztett fennebbi jelentésben felhozott indokoknak figyelembe vételével, valamint vezéreltetvén azon törekvés által, hogy az említett közhasznú intézet czélszerűbb módon elhelyeztessék és Pozsonyban állandósítsák, a tett indítványokhoz képest közgyűlésileg örömmel és egyhangúlag határoztatik, hogy az Edl-utca tervezett meghosszabbításának baloldalán fekvő és jelenleg Hardtmuth Ede és Urbauer Malvinának, mint kerttelek, bérebe adott és a m. kir. vallás- és közoktatási minister úr Ó Excellentiája által alkalmasnak talált 900 □-ölnyi városi telekrész egy a bábaiskolának elhelyezésére szolgáló épületnek építése céljából a nmlt. m. kir. vallás- és közoktatásügyi ministeriumnak oly módon engedtessék át, hogy a mint Ó Excellentiája kegyesen megígérni méltóztatott, azon 1400 frtnyi összegből, melyet a városi közönség a nmlt. m. kir. belügyi ministeriumnak 1877. évi julius hó 28-án 31031. sz. a. illetőleg a nm. m. kir. vallás- és közoktatásügyi ministeriumnak 1877. junius 3-án 12711. sz. a. k. rendelete értelmében az itteni állami tanítónő-képezde számára, még 1872. évben átadott, de ez utóbbi által igénybe nem vett teleknek visszaadásáért, 30 éven át szerződésileg évenként fizetett évi 200 frtnyi összeg elengedtessék, illetőleg apadékba helyeztessék nemkülönben, hogy a bábaiskola számára felajánlott fennebbi 900 □-ölnyi városi telekrészlet tetteles átadása még csak a tervezett épület építésének megkezdése alkalmával történjék“

„155/8777. sz. A nagymélt. m. kir. vallás- és közoktatásügyi minis-
teriumnak f. é. május hó 17. 13205. sz. a. k. rendelvénye, mely szerint a m.
kir. belügyminister úr Ő Excellentiája helybenhagyása reményében a f. é.
április hó 21-én 6760. sz. a. hozott közgyűlési határozattal az állami bába-
képezde javára tett ajánlat elfogadtatik; tudomásul vétetik. Pozsony sz. kir.
város törvényhatósági bizottságának 1882. évi május 22. és folytatólagosan
23. és 24-én tartott rendkívüli közgyűléséből.“

A bábaképezde az új intézetben.

Az 1883. év őszén Feigler Ignázt építészvállal-
kozó által megkezdett építkezés 1884. folyamán befejezést
nyervén, a pozsonyi bábaképezde 1885. január 1-én már
az új intézetben folytatja működését.

A bábaképezde Pozsony város éjszaknyugati végén
a pozsonyi várhegy délkeleti lejtőjén, az ú. n. Pálffy-kert
helyén épült fel; a park közepén fekvő, köröskörül sza-
badon álló épület frontja a kies szőlőhegyekre néz.

A Torna- és Edl-utca sarkán emelkedő épület közép-
tractusa egy emeletnyire volt ugyan tervezve, a midőn
azonban az alapfalak már le voltak rakva, feltűnt, hogy
az épület mélyen (gödörben) fekszik, mivel a Pálffy-kert-
nek eme része, a mellette huzodó Torna-utca szintje
alatt több mint két méterrel mélyebben feküdt. A miniszte-
rium az épület alapzatának beholtzását megengedve, a
megfelelő feltöltési munkálatokkal egyben elrendeli, hogy
az épület középtractusa is két emeletre emeltessék. A telek
feltöltésére szükségelt kbl. 1800 köbméter anyagot az
ugyanezen időben épülő városi vízvezeték reservoirjainak
elhelyezési helyéről az ú. n. számárhegyről szállították le.

Az intézetnek vízszükségletét egy a hátulsó front
előtt a közepén ásott kút volt hivatva fedezni; e kútból
a kézi erővel a padláson elhelyezett reservoirba felhajtott
viz az épület oldalszárnyain az árnyékszékeket, mosó- és
főzőkonyhákat, a souterrainbeli és I. emeleti fürdőszobát
látta el s ezeken kívül minden tractusnak folyosóján

jobbról és balról egy-egy csapot táplált. E kút azonban elejétől fogva elégtelennek bizonyult, úgy hogy pl. a mosókonyhához állandóan két lovas kocsin hordóval hozták a vizet.

E vízmiseria a városi vízvezetéknek 1886. tavaszán történt bevezetésével megszűnt az által, hogy a padláson levő reservoirt a vízvezetékkel kapcsolatba hozták s a meglévő csapokon kívül minden tractus folyosójának közepén egy-egy ujat alkalmaztak.

A nagy arányokban épült, az intézeti személyzet lakásain kívül a bábainternátus befogadására is helyet adó intézet építési költségei, jégvermével és a telek parkirozásával együtt, 73051 frt 77 krt tesznek ki.

Az intézet felszerelése és berendezése fokozatosan történt. 1890 végéig a kizárólag szülészetet kultiváló intézetnek II-ik emeleti helyiségei jórészen üresen állottak. A nagymélt. vallás- és közoktatásügyi ministerium az intézet vezetésének átvétele után nyomban tett felterjesztésemre 1890. év november 12-én 26804. sz. a. k. rendeletével a női bajokban szenvedő betegek ápolását, főleg olyanokét, kik 1 frt ápolási díj fizetésére képesek, megengedvén, a bábaképezde klinikája egy új osztálylyal, a nőgyógyászattal bővítettett.

A nőgyógyászati osztály létesítése, de az épületen 6 év leforgása alatt az idő bontó foga által ütött rések pótlása is több rendbeli átalakítást és javítást vont maga után.

A több czélszerű ajtó berakás és nyitáson kívül a nevezetesebb átalakítások a következők:

1890—91-ben az összes helyiségek lágyfa padlójának olajfestékkel történt beeresztése, a mi a szükséghez mérten évről évre megújítatik.

1891-ben a telek körüli gyalogjáró kiköveztetése.

1892-ban vízvezetékes, Houben-féle gázfűtőkészülékkel ellátott szabadon álló fayence medenczével bíró márvány mosdókutak felállítása a műtő-rendelő helyiségben, a szülőszobában (kettős) és három gyermekágyas szobában.

Ugyanily fűtési rendszerrel az igazgatói lakás pótlólag fürdőszobával láttatott el.

1893-ban a rendelő műtő-szoba délnyugatra néző ablakának 2.44×1.54 méter nagyságra nyitása és tükörtáblával való ellátása, a közelebb fekvő egyik oldal-ablak bevakolása; ugyane helyiséget esetleges éjjeli műtétékre megfelelő világítású kettős gázcsillárral láttuk el.

A városi telephon bevezetése.

Az igazgatói szobának labororium és könyvtárrá átalakítása megfelelő gázvilágítással.

1894-ben az épület hátsó frontján az egyes tractusokat övedző zárt folyosók simpla ablakainak külső ablakokkal ellátása.

Az épület külsejének, a tetőfedőnek gyökeres javítása.

Az összes árnyékszékeknek szagot elzáró Wash-out, illetve Austria closettel történt helyettesítése s valamennyi más vizcsap, kiöntőjének siphonnal ellátása.

A clostettekbe gázvilágítás bevezetése.

A szülőszobához szolgáló fürdőszobának gyökeres átalakítása és gázzal történő viz- és szobafűtésre berendezése, ugyanott műszer sterilizáló felállítása.

A műtő-rendelőszobában a kötszer, műszer és vizsterilizáláshoz szükséges viz- és gázvezeték installálása.

1890 óta a nőgyógyászatra szánt helyiségeknek ágynemű és bútorzattal történt berendezését a könyvtár, a műtő-rendelő helyiségek felszerelése követte. Ezek közt egy teljes nőgyógyászati instrumentarium, villanyos cystoskop, Hirschmann-féle villanygép, műtővizsgáló asztalok, betegkiemelőgép, kötőszers, műszer és vizsterilisator emlithetők. Tanszerek közül pedig phantom, csontváz, mikroskop, mikrotom és utensiliaik beszerzése, valamint a könyvtár és gyűjtemény gyarapítása számottevők.

Az itt felsorolt tan- és műszerek értékükben maguk is több mint 4000 frtot képviselnek.

Az átalakítások után az intézet definitív berendezésének képe a következő:

1) Souterrainben vannak a főzőkonyha, éléskamra, a mosókonyha, a raktárak és a két házmester lakása; továbbá a személyzet és bábatanulók számára a 3 fürdőkáddal és douchokkal berendezett fürdőhelyiség.

2) A földszinten 15. sz. a fertőző osztály két ágygyal, mely az esetleg septicus gyermekágyasok, a sipolyos és rákos betegek befogadására szolgál. 16. sz. a külön feljáró az igazgatói lakásba. 17. sz. az ápolónő szobája a fertőző osztályhoz. 18. sz. a tanterem. 19. sz. a laboratorium és könyvtár, a 20., 21., 22. és 25. számok alatt a bábainternatus befogadására szolgáló katonai egyszerűséggel berendezett szobák vannak 24—30 növendék számára. A 23. sz. a műtő- és rendelőszoba, melyben a nőgyógyászati rendelésen kívül a hasmetszési műtétek kivételével minden más nőgyógyászati műtét is végeztek; ezzel kapcsolatban áll a 24. sz. az ambulansok váró és felvételi szobája.

3) Az I. emelet jobb szárnyát és középtractusának fele részét az igazgató lakása foglalja el. A 28. számú 3 ablakos 3 ágyra berendezett szülőszoba mellett a 29. sz. az albába szobája; a 30. sz. pedig a fürdőszoba. Ugyanez emeleten a 27. és 31. sz. 5—5 ágygyal gyermekágyasok befogadására szolgál.

4) A II. emeleten a főbába (32. sz.) és a tanársegéd (37. sz.) lakásán kívül van két 5—5 ágyas gyermekágyas szoba (34. és 35. sz.). A 33. sz. nagyobb és a 36. sz. kisebb szobák mint külön szobák jobbmódú gyermekágyasok avagy nőbetegek elhelyezésére 2 esetleg 3 ágygyal vannak berendezve. A 38., 39. és 40. sz. 12 ágygyal a közös nőgyógyászati osztályt képviseli, a 41. sz. a nőbetegek ápolónőjének szobája, a 43. sz. 6 ágygyal az intézeti terhesek osztálya; végre a 42. sz. kedvező világításánál fogva kizárólag hasmetszési műtétek végzésére szolgál.

Az intézetben terhesek, szülők, gyermekágyasok és nőbetegek részére rendelkezésre áll tehát:

terhes nők	számára	6	ágy
szülők	„	3	„
gyermekágyasok	„	20	„
nőbetegek	„	12	„
külön szobában van		2	„
fertőző osztályon	„	2	„
			összesen 45 ágy.

A minden oldalról szabadon álló vas ágyak ruganyos betétét aljpokróc takarja, a három osztatú lószőr matrácra megint aljpokróc fekszik, melyet a lepedőn felül kaucsuk ágybetét véd a bemocskolástól. Úgy a matrácok mint a lószőr vánkások, valamint a takaróul szolgáló téli és nyári pokrócok könnyen tisztíthatók, szükség esetén sterilisálhatók. A különszobák kivételével az összes szobák és folyosók fala fehéren van meszelve s azt minden nyáron a nagy takarítás alkalmával újra meszeltetjük.

A helyiségek fűtése — fájdalom — belül fűthető vas-kályhakkal kőszénnel történik, tisztogatásuk sok piszkoló-dással jár, Az újabb időben az összes kályhacsővekre alkalmazott zárókészülékkel legalább a kémények takarításánál elkerüljük a szobák bekormozását.

A szabadon álló épület — frontjával a Pozsonyban gyakori éjszaki és éjszaknyugati szeleknek kitéve — amúgyis vékony falaival szellőzés tekintetében semmi kívánni valót nem hagy fenn.

Az intézet fenntartására fordított költségek.

A közoktatásügyi magas kormány a bábaképezdének szükségleteire az orsz. kórház kebelében 1873—1884 végéig, tehát 12 év alatt 12930 frtot fordított.

Az új intézetben:

Az épület első berendezésére	4000	frt — kr.		
1885. dologi szükségletekre	3000	„ — „	7000	frt — kr.
1886. „ „	2200	„ — „	2200	„ — „
1887. előző év túlköltségeire	971	„ 53 „		
„ dologi szükségletekre	4100	„ — „	5071	„ 53 „
1888. előző év túlköltségeire	1000	„ — „		
„ dologi szükségletekre	4100	„ — „	5100	„ — „
1889. előző év túlköltségeire	90	„ — „		
„ dologi szükségletekre	4100	„ — „		
„ épületjavítási költségekre	106	„ 66 „	4296	„ 66 „
1890. előző év túlköltségeire	720	„ — „		
„ dologi szükségletekre	4100	„ — „		
„ javítási munkálatokra	489	„ — „		
„ segélyezés jutalmazásra	130	„ — „	5439	„ — „
1891. előző év túlköltségeire	422	„ 45 „		
„ dologi szükségletekre	4100	„ — „		
„ javítási munkálatok stb.-re	533	„ 31 „		
„ 18 ágyra ágyneműre	697	„ 20 „		
„ telek előtti járdakövezetre	261	„ 45 „	6014	„ 41 „
1892. előző év túlköltségei stb.	500	„ — „		
„ dologi szükségletekre	7200	„ — „		
„ mosdókutak- fürdő be- rendezésére	1000	„ — „		
„ bábatankönyv tóra for- dítására	200	„ — „	8900	„ — „
1893. dologi szükségletekre	9200	„ — „	9200	„ — „
1894. dologi szükségletekre	8000	„ — „		
„ épület jó karba helyezésre	2784	„ 63 „	10784	„ 63 „
1895. 1/2 év dologi szükség- letekre	4000	„ — „		
„ closett-, fürdőátalakításra	1705	„ 69 „	5705	„ 69 „

A nőgyógyászati osztálynak 1890-ben történt beállítással azonban ápolási díj czímén évről-évre számot tevő összegek térültek vissza, a melyeket az 1892. január 16-án k. 58688/91. sz. minist. rendelet értelmében a vizsgadíjak maradékával egyetemben évnegyedenként az adó-

hivatalba fizetünk be, míg azelőtt az utóbbiak az intézet céljaira voltak fordíthatók.

Az 1891-ik évben befolyt 490 frtnyi ápolási díjak összegét még szintén az intézet céljaira fordítottuk. Az adóhivatalba befizettünk:

	ápolási díj czímén	vizsgadíj czímén	összesen
1892. évben	1367 frt	377 frt 24 kr	1744 frt 24 kr.
1893. „	1524 „	356 „ 92 „	1880 „ 92 „
1894. „	1309 „	280 „ — „	1589 „ — „
1895 $\frac{1}{2}$ év	742 „	21 „ — „	763 „ — „
Összesen	4942 frt	1035 frt 16 kr	5977 frt 16 kr.

A bábaképezde fennállása óta 22 és fél év alatt 45 tanfolyamban szegény sorsú bábatanulók segélyezésére fordított az állam 21300 frtot.

Az intézet személyzetére vonatkozó adatok.

Az intézet élén áll az igazgató-tanár, kinek évi 800 frt illetménye 1892-ben 1200 frtra emeltetett, mivel együtt természetbeni lakást élvez és 5 ötéves 100 frt korpótlékra van igénye.

A pozsonyi bábaképezde első igazgató-tanára dr. Ambro János volt, a kinek vezetése idejére esik az intézet életének két legfőbb mozzanata, úgymint alapítása és az új intézet felépítése, valamint az abba való átköltözködés. Tanárkodásának ideje 1873-tól 1890-ig terjed, ez évnek május 15-én történt elhalálása után az intézet ideiglenes vezetésével dr. Barts Józsefet bízták meg. Az intézet mostani vezetője dr. Velits Dezső igazgató-tanár 1890. októberben foglalta el állását.

»Dr. Ambro János emlékezeté«-t a pozsonyi orvos-természettudományi egyesület orvosi szakosztálya megbízásából dr. Lendvay Benő Pozsonymegye tisztí főorvosa

írta meg, a ki a mint maga mondja 17 éven át 33 záró vizsgálaton volt fanuja a megboldogult fáradozásai sikerének. A mindenesetre competens tollból eredő emlékiratból a boldogult életrajzára vonatkozólag a következőket emeljük ki:

Ambro János 1827. márczius 17-én Trencsén-megyében Beczkón született, atyját, ki mészáros volt, korán elvesztette. Szülőhelyén elemi iskoláit elvégezván, gymnasiumi tanulmányait előbb Modorban, majd Sopronban folytatta. Az orvosi pályát Budapesten kezdte, promóciója Bécsben történt. Szűk anyagi körülményei miatt privat leczkék adásával tartotta fenn magát. Orvos-tudori, sebészi és szülész oklevelét 1852-ben elnyervén, a bécsi szülészeti és nőgyógyászati klinikákon foglalatzkodott. 1853-ban septicus nő hullájának bonczolása közben a hulla folyadékból egy csepp jutott jobb szemébe, minek következtében mindkét szemét fenyegető szemgyuladást kapott; a betegség jobb szeme világának elvesztésével végződött. Ezután a sebészetet is tanulmányai tárgyává tévén, Budapesten Balassa oldalán működik. Innen 1854-ben Kis-Ujszállásra hívják meg, a hol mint egyedüli orvos 1870-ig, tehát 16 évre terjedő működése közben annyira megkedvelték, hogy a mikor szélesebb működési körre vágyva, Budapestre költözött át, a kis-ujzállásiak küldöttséggel hívták maguk közé vissza szeretett orvosukat. Kis-Ujszálláson 1857-ben nőül vette Polgár Rózsát, kitől 33 évi boldog házasságban 4 fiú és egy leánygyermek született.

A Budapesten gyakorlattal eltöltött 2 év után 1873-ban a pozsonyi babaképezde igazgató-tanárává nevezték ki, mely állásában 17 éven át haláláig szolgálta azt az ügyet, a melynek leglelkesebb és fáradhatatlan apostolai közé tartozott.

Irodalmi működését a hatvanas években kezdte meg és az majdnem kizárólag a bába- és lelencz-ügyet öleli

fel. Agilis működése olyan időre nyúlik vissza, mikor még e téren vajmi kevés történt; azok közé az úttörő munkások közé tartozott ő is, kik hazánk ébredése korszakában magasan lobogtatják a cultura zászlaját. Magyarország bábaügyének rendezése érdekében szóval és írásban és ezek közt 1871-ben Budapesten megjelent »Irányszék a magyar állam területén felállítandó bábaintézetekről« című röpiratával nem csekély mérvben hatott közre a pozsonyi és nagyváradai bábaképezdek felállítására. Bizonyára e munkálkodása közben ismerték fel benne az alkalmas szakembert, kire a pozsonyi bábaképezde vezetését bízták. Legjelentősebb munkája mégis az előbb tót, később magyar nyelven is megjelent szülészeti tankönyve bábák számára, melynek magyar kiadásában a közoktatásügyi kormány 300 frttal támogatta.

Kineveztetése után 1875. augusztus és szeptember havában az állam megbízásából 400 frt utazási költséggel ellátva, a külföldi szakintézeteket tanulmányozta. 1877-ben az országos közegészségügyi tanács rendkívüli tagjává nevezték ki.

Tanári működése közben az intézetéből kikerülő hajadon anyák és törvénytelen gyermekek szomorú sorsától áthatva, a lelencz-ügyet tette alapos tanulmány tárgyává. Az idealista egész lelkületével karolta fel az ügyet és annak előmozdításában nem ismert akadályt, nem kimélt fáradozást; de — sajnos — épen e még ma is pium desiderium számba menő téren sok keserű csalódás érte őt. A lázas tevékenység és a folytonos remény és csüggedés szülte kedélyhullámzás valószínűleg szintén hozzájárultak egészsége aláadásához. Korát megelőző fáradozásainak gyümölcseként az általa összegyűjtött néhány ezer forint kamatait Ambro-alap czímén 1895 óta az intézetből távozó szegény gyermekágyasok segélyezésére fordítjuk.

Az intézeti tanársegéd 500 frt fizetéssel természetbeni

lakást élvez. Mint tanársegédek a következő orvosok működtek:

1. Dr. Jesko Ferencz 1873. július 14—1876. ápr. 30.
2. „ Jaksics Lajos 1876. július 26—1878. július 25.
3. „ Heim Ede 1878. szept. 1—1879. okt. 31.
4. „ Zsigárdy Aladár 1879. nov. 12—1881. szept. 30.
5. „ Fuchs Dávid 1882. jan. 22—1882. jun. 30.
6. „ Sassy István 1882. nov. 24—1883. febr. 28.
7. „ Grittner Sándor 1883. ápr. 1—1885. márc. 31.
8. „ Berkovics Miklós 1885. ápr. 1—1885. szept. 6.
9. „ Brezsný József 1887. márc. 1—1889. márc. 30.
10. „ Kuffler Hugó 1889. jun. 1—1889. nov. 30.
11. „ Bella József 1890. ápr. 1—1891. okt. 31.
12. „ Kuffler Hugó ism. 1891. nov. 1—1892. jan. 31.
13. „ Glaser Károly 1892. febr. 1—1893. szept. 30.
14. „ Pápai Hugó 1893. okt. 1—1895. aug. 31.
15. „ Bogsch Géza 1895. szept. 1—

1885 végén, 1886-ban és 1887 első negyedében tanársegéd hiányában mint kisegítő orvos dr. Ambro Zoltán az orsz. közkórház II-od orvosa járt be az intézetbe.

A tanár és segédjén kívül az írás és olvasás gyakorlására írómester is működik közre, a ki a tanfolyamok ideje alatt havi 15—20 frt tiszteletdíjban részesül.

Az intézet alsóbb rendű személyzete:

Intézeti bába	300	frt	évi	fizetés,	teljes	ellátás*)
I. ápolónő	240	„	„	„	„	„
1—2 II. „	à 180	„	„	„	„	„
Két háziszolga	à 180	„	„	„	„	„
Szakácsnő	180	„	„	„	„	„
Konyhacseléd	96	„	„	„	„	„
Mosónő	120	„	„	„	és	élelmezés.

*) Rendszerint évi 50 frt jutalomdíjban is részesül.

Az intézetből kikerült irodalmi dolgozatok sorjegyzéke.

Dr. Ambro János-tól:

1. Kniha o porodnictve pre babi V. Skalici; tlačou F. X. Skarničla-Synov.
2. Szülészeti tankönyv szülésznők számára. Pozsony, 1874. Wigand nyomdája. (Ennek kiadásához a nmltsgú közoktatásügyi ministerium 300 frt. segélylyel járult.)
3. A pozsonyi orsz. közkórház és a bábaképezde hiányai stb. Pozsony, 1880. Wigand.
4. Emlékirat a gyámoltalan gyermekek és anyák érdekében. Pozsony, Wigand.
5. Emlékirat a hazai bábászati ügy érdekében. Pozsony, 1885. Wigand.
6. Denkschrift im Interesse der verlassenen Kinder u. hilflosen Mütter. Pressburg in Selbstverlage des Verfassers.
7. A gyámoltalan gyermekek s anyák érdekében. II-ik bőv. kiad. Pozsony, 1886. Wigand.
8. A törvénytelen árvák és hajadon anyák védelmi kérdésének országos rendezése. Pozsony, 1887. Angermayer.

Dr. Velits Dezső-től:

9. A Sängner-féle császármetszés jelen állásáról. Orvosi Hetilap. 1891. és Zeitschrift für Geburtshülfe und Gynaekol. 24. köt.
10. A csontlágylás (osteomalacia) gyógyításáról. Orvosi Hetilap. 1891. és Zeitschrift für Geburtshülfe u. Gynaekol. 23. köt.
11. Craniotomia vagy császármetszés? Orvosi Hetilap. 1892. és Archiv. für Gynaekologie 43. köt.
12. Viszonválasz Bársony dr. »Válasz«-ára. Orvosi Hetilap. 1892.

13. Anyára, magzatra nézve kedvező kimenetelű symphyseotomia esete. Orvosi Hetilap. 1892. és Centralblatt für Gynaekol. 1892.
14. További adatok a csontlágylás (osteomalacia) sebészi gyógykezeléséhez. Magyar és német nyelven, a Magy. orvosi Archivum 1893. évfolyamában. Dr. Pápai Hugó-tól:
15. A pozsonyi m. kir. bábaképezdével kapcsolatos szülészeti poliklinikum. Gyógyászat. 1896.

II.

A bábatanulókra és bábatanításra vonatkozó adatok.

A pozsonyi bábaképző-intézetben 1873. évi január hó 1-től 1895. július végéig megtartott 45 bábatanfolyamra beiratkozott összesen 1225 bábatanuló, ezek közül a tanfolyam közben kimaradt 76, elbocsáttatott 13 és oklevelet nyert 1136. Egy bábatanfolyamra beiratkozott tanulók átlagszáma 27-et tesz ki.

A nyári, magyar-tót nyelvű tanfolyamra általában többen iratkoznak be, mint a télire, a melyen magyarnémet az előadási nyelv. Ennek oka abban rejlik, hogy tót nyelven eddig csak Pozsonyban tanítottak, a német nyelvű tanfolyamról pedig a szomszédságban fekvő Bécs vonja el a beiratkozókat.

I. tábla.

Tanfolyam		Irat- kozott	Kima- radt	Elbo- csátta- tott	Okle- velet nyert	Megjegyzés
1873		15	4	2*)	9	*) rendetlen magavise- lete miatt
1873/4	I	14	1	1*)	12	*) nem volt tehetsége a tanulásra
	II	27	4	1*)	22	*) tanulni képtelen volt
1874/5	I	25	1		24	
	II	35	1		34	
1875/6	I	19	3	1*)	15	*) lopás miatt
	II	19	1		18	
1876/7	I	33	3		30	
	II	34		1*)	33	*) lopás miatt
1877/8	I	35	2		33	
	II	35	5		30	
1878/9	I	31	1		30	
	II	27	1		26	
1879/80	I	22	2		20	
	II	41	1		40	
1880/1	I	31			31	
	II	24	2	1*)	21	*) epilepsiája miatt
1881/2	I	15			15	
	II	19	1		18	
1882/3	I	20	2		18	
	II	20			20	
1883/4	I	23	1	1*)	21	*) sikkasztás miatt
	II	28	1		27	
1884/5	I	21	2	1*)	18	*) botrányos magaviselete miatt
	II	27	3		24	
1885/6	I	23			23	
	II	28			28	
1886/7	I	28			28	
	II	32	1		31	
1887/8	I	23			23	
	II	40	2		38	
1888/9	I	19		1*)	18	*) nehéz hallása miatt
	II	25			25	
1889/90	I	25	2		23	
	II	48	2	1*)	45	*) alkalmatlan volta miatt
1890/1	I	35	2		33	
	II	37	1	1*)	35	*) testileg alkalmatlan volt
1891/2	I	26	3		23	
	II	31	4		27	
1892/3	I	26	2		24	
	II	29	3		26	
1893/4	I	24	2		22	
	II	33	4	1*)	28	*) mania acuta tünetei miatt
1894/5	I	22	5		17	
	II	31	1		30	
Összesen		1225	76	13	1136	

Úgy a bábatanításra, mint az intézet higieikus viszonyaira rendkívül előnyös intézményként az új intézetbe történt költözködés óta a bábatanulók legnagyobb része (kivéve a pozsonyi lakósokat) az intézet falai közt teljes ellátásban részesül, csekély havi 12 frt 50 kr díjért.

Eme hazánkban egyetlen bábinternatus mellett úgy szólván egy szülési eset sem történhetik a nélkül, hogy annál a tanulók mindnyájan jelen ne lehessenek. Továbbá a mi talán még fontosabb, a bennlakó, egészséges lakásban élő és megfelelően táplálkozó tanulók mindig felügyelet alatt lévén, semminemű, a gyermekágyasokra veszélyessé válható betegséget nem ültethetnek be az intézetbe.

A tanítás elméleti és gyakorlati. 1890-ig a dr. Ambro János szülészeti tankönyvét használták, azóta a Kéz m á r s z k y é szolgál tankönyvül, melyet időközben dr. Bella József volt tanársegéd tót nyelvre is lefordított.

Az igazgató-tanár, ünnepnapokat és vasárnapokat kivéve, naponként a reggeli órákban elméleti előadást tart; a délelőtt előadottakat a tanársegéd a délutáni órákban a tanulókkal ismétli. Ezenkívül ugyancsak délelőtt egy írómester a tanulókat az írás és olvasásban gyakorolva, a szülészeti napló szerkesztésébe vezeti be őket.

A gyakorlati tanítás, melyben az intézeti bába is részt vesz, esetről-esetre időhez nem kötve történik; szüléseknél ugyanis minden tanuló jelen van. A rendszeres, hetenként négyszer egy-egy órán át tartó terhes vizsgáláton kívül, melynek anyagát 6 intézeti terhes nő képezi, csoportokba osztva vizsgálnak szülönöket és minden tanuló az általa vezetett szülés után kimenő gyermekágyasát is megvizsgálja, a mi különösen a nemi részek topographicus viszonyainak megismerésére vezeti őket. A gyermekágyasok és csecsemők ápolása felügyelet mellett szintén a tanulók feladata, a kik az által, hogy felváltva 24 órán át ú. n. inspectiót tartanak a nőbetegek ápolása körül is kellő jártasságot szerezhetnek. Mindezen kívül a nőgyógyászati ambulantián és a nőgyógyászati osztályon

a bábákra nézve tanulságos női betegségek is demonstratio tárgyát képezik. Nőgyógyászati műtéteknél csoportonként avagy mindnyájan mint szemlélők részt vesznek.

A gyakorlati tanítás eszközeiként szerepelnek a csontváz, különböző női medenczék, phantomok, bórszeszkészítmények, szemléltető ábrák, utóbbi időben pedig a hasonlíthatatlanul instructivebb stereoskopicus photographiai felvételek.

A bábaképezde környékének sajtósági viszonyai folytán az intézet szülőanyagának pathologikus része aránylag kevés. A szülészet pathológiájának sikeresebb taníthatása szempontjából 1891. nov. óta életbe lépett a poliklinikus tanítás is, a mely intézmény abban áll, hogy a város területén szülő szegény sorsú nőknek lakásukon nyújtunk ingyen segélyt, a hová is leggyakrabban a szülést vezető bába meghívására az intézeti tanársegéd két bába-tanulóval megy el és a mi közben a legtöbbször valamely rendellenesség-nél segélyt nyújt, egyuttal az esetet a tanulóknak is demonstrálja. A szülészeti poliklinikumnak, másik leglényegesebb előnye azonban főleg abban rejlik, hogy a tanulókat kioktassuk arra, miszerint a legnyomorultabb viskóban is feltalálják a szülési tisztaság eszközeit és módját; mert a míg a klinikán az ideális szülészetet látják, a poliklinikumban az életre tanulnak.

A bába-képezdében 22 $\frac{1}{2}$ évi fennállása óta megszült 4187 terhes, oklevet nyert, a mint láttuk 1136 bábatanuló és így a nyári 2 hónap szünetet tekinteten kívül hagyva, egy bába-tanulóra átlag 3 szülési eset észlelése esik. Ehhez járul 1891 óta a szülészeti poliklinikum anyaga is, a melyben 350 esetenél 420 bába-tanuló fordult meg.

A tanévenként 5—5 hónapon át tartó két tanfolyam közül a télin, októbertől—február végéig, amint már említettem, magyar-német; a nyári, márcziustól—július végéig tartó tanfolyamon pedig magyar-tót a tanítási nyelv.

Az oklevéllel ellátott bábák korára, vallására és állapotára vonatkozólag I. a II-ik táblázatot.

II. tábla.

Tanfolyam	Az oklevéllel ellátott bábák																		
	kora						vallása						állapota						
	18—25 év	26—30 év	31—35 év	36—40 év	40 felett	összesen	rom. kath.	görög kath.	gör. keleti	helvét	ág. hit. ev.	izraelita	összesen	főrizett	özvegy	hajadon	férfihagyott	összesen	
1873	..	3	4	1	1	9	7	1	1	9	5	1	3	..	9	
1873/4	I	1	4	3	4	..	12	9	2	1	12	8	1	3	..	12	
	II	2	7	4	8	1	24	16	4	2	22	16	3	3	..	22	
1874/5	I	6	4	5	6	3	24	11	..	1	2	5	24	17	4	3	..	24	
	II	5	6	8	10	5	34	14	..	1	19	..	34	23	9	2	..	34	
1875/6	I	3	7	3	1	1	15	9	1	1	15	10	1	2	2	15	
	II	4	3	5	3	3	18	10	7	1	18	14	2	2	..	18	
1876/7	I	5	8	6	4	7	30	17	..	2	3	8	30	24	2	4	..	30	
	II	7	9	11	2	4	33	17	..	1	12	3	33	25	5	3	..	33	
1877/8	I	7	8	9	5	4	33	23	7	3	33	22	3	8	..	33	
	II	4	5	7	10	4	30	24	5	1	30	19	7	4	..	30	
1878/9	I	3	5	9	7	6	30	22	2	5	1	30	25	4	1	30	
	II	1	7	5	9	4	26	17	7	2	26	22	3	1	..	26	
1879/80	I	1	9	4	4	2	20	15	3	1	20	13	5	1	1	20	
	II	3	11	8	13	5	40	28	12	..	40	27	12	1	..	40	
1880/1	I	9	12	6	3	1	31	20	1	5	5	31	20	7	4	31	
	II	1	8	8	1	3	21	16	2	3	..	21	19	1	1	21	
1881/2	I	4	4	3	3	1	15	12	3	15	11	2	2	..	15	
	II	2	4	6	4	2	18	15	3	18	16	2	18	
1882/3	I	4	8	1	3	2	18	11	1	3	18	12	3	2	1	18	
	II	4	2	5	5	4	20	13	6	1	20	13	7	20	
1883/4	I	3	6	7	3	2	21	15	1	5	..	21	14	2	5	21	
	II	2	7	10	3	5	27	17	1	..	7	2	27	14	10	3	..	27	
1884/5	I	3	4	4	5	2	18	10	1	5	2	18	13	3	2	18	
	II	6	7	8	2	1	24	11	11	2	24	15	8	1	..	24	
1885/6	I	4	5	4	8	2	23	14	2	3	4	23	19	3	1	23	
	II	8	5	6	7	2	28	18	1	8	1	28	22	5	1	28	
1886/7	I	5	6	4	12	1	28	19	1	..	8	28	22	2	3	28	
	II	6	8	7	10	..	31	21	8	2	31	18	6	5	2	31	
1887/8	I	8	5	8	2	..	23	15	1	5	2	23	12	3	8	23	
	II	10	10	11	7	..	38	25	1	12	..	38	32	4	2	38	
1888/9	I	3	6	3	4	2	18	13	1	4	..	18	11	5	2	18	
	II	4	8	8	5	..	25	18	7	..	25	19	2	4	..	25	
1889/90	I	5	10	3	4	1	23	16	2	1	4	23	15	2	5	23	
	II	12	12	10	7	4	45	25	2	17	1	45	33	9	3	45	
1890/1	I	4	4	15	8	2	33	18	2	8	5	33	23	5	4	33	
	II	8	11	8	7	1	35	25	6	4	35	28	6	1	..	35	
1891/2	I	1	10	7	5	..	23	17	2	2	23	18	2	3	..	23	
	II	4	8	10	5	..	27	18	8	1	27	19	6	2	..	27	
1892/3	I	6	7	7	4	..	24	16	1	4	3	24	14	3	7	24	
	II	5	6	7	7	1	26	21	5	..	26	18	5	2	1	26	
1893/4	I	4	1	10	6	1	22	18	2	2	..	22	14	5	3	22	
	II	5	7	8	8	..	28	16	2	10	..	28	19	7	2	28	
1894/5	I	4	6	4	2	1	17	10	5	2	17	12	4	1	..	17	
	II	9	10	6	4	1	30	25	5	..	30	20	6	4	..	30	
Összesen		205	303	295	241	92	1136	747	3	1	36	259	90	1136	805	197	124	10	1136

Az illetőség és nemzetiség szerinti eloszlásra nézve szolgáljon a III-ik tábla.

III. tábla.

Megye	Magyar	Német	Tót	Összesen
Abauj-Torna megye	1	1	1	3
Arad	..	2	..	2
Árva	..	1	9	10
Bács-Bodrog	1	6	18	25
Baranya	3	2	..	5
Bars	6	2	9	17
Békés	3	..	10	13
Bereg	2	2
Borsód	4	1	1	6
Csanád	2	..	3	5
Csongrád	1	1
Esztergom	3	1	..	4
Fehér	6	2	..	8
Gömör	7	..	13	20
Győr	90	3	..	93
Heves	2	2
Hont	4	4	25	33
J. Nagy-K.-Szolnok	3	3
Komárom	41	2	..	43
Krassó-Szörény	..	9	..	9
Liptó	2	1	20	23
Moson	10	27	1	38
Nógrád	5	1	2	8
Nyitra	28	31	108	167
Pest	5	..	1	6
Pozsony	91	89	106	286
Sáros	1	..	11	12
Somogy	11	11
Sopron	28	32	..	60
Szatmár	3	3
Szepes	..	5	1	6
Temes	..	4	..	4
Tolna	1	1
Torontál	..	7	2	9
Trencsén	5	13	26	44
Turócz	25	25
Vas	13	18	1	32
Verőcze	..	2	..	2
Veszprém	24	4	..	28
Zala	7	7
Zemplén	3	1	..	4
Zólyom	5	1	30	36
Külföld	1	16	3	20
Összesen	422	288	426	1136

Az összes tanulók közül pozsonyi volt 48.

Az oklevelet nyert bábák közül magyarul tanult 422, németül 288 és tótul 426. Általános tapasztalat szerint legtöbb értelmet a tót, legcsekélyebbet a német ajkuak árultak el.

Az államsegély, illetve ösztöndíj rendszeren 40 frtos részletekben osztatik szét. Ösztöndíjban részesült összesen 623 növendék 21079 frt 05 krral, tehát a tanulók 54·8%-a; község költségén tanult 55.

Ezen kívül 17 tanulónak az egész-, 148-nak pedig a fél vizsgadíját engedték el, a mi megfelel 1820 frtnak; műszereket kapott 214 tanuló, egy-egy bábatáska pedig kerül 10—11 frtba.

A bába-tanulók felvételének egyik feltétele, hogy odvas fogaiktól és az elpusztult fogak helyét jelző gyökerektől szájukat kitisztíttassák. Erre a némelyek előtt talán tulzasként feltünő intézkedésre az a gyermekágyasaink egészségét komolyan veszélyeztető ténykörülmény vezetett, miszerint 1890. és 1891-ben tanulóink sorában gingivitis ulcerosa folytán arczorbánczot, sőt egy esetben phlegmone-t láttunk fellépni.

Különös felügyeletünk tárgyát képezi mindjárt a felvétel után a tanulók kezeinek ápolása*). Az intézetben kizárólag mosó ruhát viselnek. Tisztasági érzékük fokozására intézeti foglalkozásaik közepette, de a tanteremben is kötelesek fehér-melles köténynyel és fehér fejkötővel megjelenni, mint a mely öltözék darabok a legkisebb tisztátlanságot elárulják.

*) A beiratkozás utáni első hónap amúgy is eltelik a tanuláshoz és az anatómiai ismeretekbe való bevezetéssel, úgy hogy már teljesen kifogástalan kezekkel (esetleges verucá-k eltávolítása után) járulnak a belső vizsgálat gyakorlásához.

III.

Az intézettel kapcsolatos klinika anyagára vonatkozó adatok.

A.

A klinika szülő-osztálya.

klinika szülő-osztálya anyagának áttekinthetése végett a különböző intézeti viszonyok miatt czélszerűnek látszik a $22\frac{1}{2}$ év anyagát 3 periodusba beosztva feltüntetni. (A három táblázatot lásd hátul a függelékben.)

I. periodus: Az országos kórházban 1873. januártól—1884. decz. végéig.

E 12 évre terjedő időszak az anyagnak évről-évre gyarapodó örvendetes növekedéséről tesz tanúságot. A míg ugyanis a bábaképezde alapítása előtti 8 évben (1866—1872.) az orsz. kórházban a terhesek és szülönők felvételi száma 65—112 között, a szülések száma pedig 64—107 között váltakozott; a bába-képezde megnyitása után a forgalom évről-évre successive emelkedik úgy, hogy 1884-ben már 192 felvételt és 179 szülést tüntet fel.

A felvételek száma 1866, a szülések száma 1706, 30 halál esettel, a miből 23 esetben gyermekági láz a halál oka, a mi megfelel $1\cdot34\%$ -nak. Ezek közül azonban kettő fertőzve jött be az intézetbe.

Gyermekági halálozástól csak az 1874. és 1880. évben maradt menten az intézet. A gyermekági láz nemcsak az 1875—1876-ik évben szedte áldozatait, de 1877-ben is endemice lépett fel; legsúlyosabban látogatta az intézetet a nemesis 1883-ban, a mikor is 156 szülésre 6 gyermekági láz halálozás esett ($3\cdot85\%$).

A mi a gyermekági láz megbetegedési viszonyokat illeti, a puerperalis morbiditás $4\cdot4\%$ — $11\cdot2\%$ között ingadozik*), az átlag tehát $7\cdot3\%$ -et tesz ki.

*) A puerperalis morbiditás meghatározásánál minden olyan hőemelkedést számba vettünk, a melynél annak okául valamely a fertőzésre valló genitális megbetegedés volt konstatható.

E kedvezőtlen morbiditási viszonyok létrehozásában lényeges szerep jut az intézet elhelyezési viszonyainak czélszerűtlen voltában, a miről már az intézet keletkezése történetében megemlékeztünk.

II. periodus: már az új intézetben az 1885. jan.-tól—1890. szept. végéig terjedő időt öleli fel és a gyermekágyi láz halálózásra nézve szembetűnően kedvezőbb eredményeket mutat fel.

Ezen $5\frac{3}{4}$ évi időszakban 1389 felvételre 1314 szülés esik 14 halálózással, miből 8 esetben, azaz $0\cdot60\%$ -ben gyermekágyi láz volt a halálok; ezek közül azonban egy már fertőzve jött be az intézetbe.

A puerperalis morbiditásban inkább hanyatlás észlelhető, a mennyiben az $4\cdot7\%$ — $11\cdot3\%$ közt ingadozva $7\cdot8\%$ átlagot képvisel.

III. periodus: 1890/1—1894/5. tanév végéig.

A czélszerű és a hygieine követelményeinek megfelelő átalakítások és berendezések korszaka, melyek között különösen kiemelendők a terhes-szülő- és gyermekágyas osztály stabilizálása, az összes eddig surolt lágyfa padlóknak olajfestékekkel beeresztése, a szülő és gyermekágyas szobákon mosdókutak felállítása, az összes kiöntöknek és árnyékszékeknek szag elzáróval való ellátása.

A tárgyalás alatti periodusban a kaliszappannal langyos vízben kéfével mosott kezek desinficiálására kizárólag $1:2000$ sublimat oldatot használunk; a belső vizsgálat a sublimát oldattól nedves kéz újjainak beolajozása után történik. A gyermekágyas szobák felváltva fogadják be az egészséges gyermekágyasokat. Egy-egy szobára — kiürülésével — egy-két heti szellőzés után kerül a sőr. A szülés közben lázas gyermekágyas külön szobába kerül, a gyermekágyban megbetegedő azonnal izoláltatik.

A főszulyt a külső vizsgálatra fektetjük ugyan, a tanítás érdekében azonban belső vizsgálatoktól sem zárkozzhatunk el. A vizsgálatokhoz sőrre jövő terhesek a

vizsgálat előtt teljes fürdőben alaposan megtisztítatnak s rajtuk a szülőszobán minden alkalommal 2—2 tanulóval gyakoroltatjuk a belső vizsgálatot.

Szülönő a szülőszobába fürösztés nélkül nem kerül és belsőleg egyszer 3 tanulóval vizsgáltatjuk, burok repedés után pedig csak az vizsgál, ki a szülést vezeti.

Desinficialó hüvelyfecskenedéseket csakis műtétek alkalmával avagy fertőzés esetén végzünk és itt is a kaliszappannal történő kimosás után előnyt adunk a sublimatnak. A fék-szakadáson túlterjedő gát- és hüvelysérüléseket minden esetben sodronnyal varrjuk be. (Gátszakadás, gátmetszés, episiotomia után varrtunk összesen 107 esetben, ebből nem egyesült 6, részben egyesült 3, per primam 98 esetben gyógyult. A per secundam gyógyult esetek túlnyomó részében nem annyira fertőzés kapcsán fellépett fekélyedő folyamat, mint inkább tanársegéd változaskor a még kellő gyakorlattal nem bíró kéz által igen szorosra sodort varratok közti szövet elhalás játszik szerepet.)

Gyermekágyasaink tisztogatása közben csupán a külső nemi részek és a czombok belfelületének leöblítésére szorítkozunk, a szeméremrést kizárólag csak azokban az esetekben nyitjuk szét, hol a húgyhólyag csapolását el nem kerülhetjük avagy a pontos hőmérőzés közben fellépő hőemelkedésnek okát a genitáliákban véljük feltalálhatni. — Normalis puerperium közben a gyermekágyas a 9-ik napon felkel és a 10-ik napon hagyja el az intézetet, de ha valamelyik gyermekágyas további bennmaradás iránti szándékát nyilvánítja ápolását néhány nappal szívesen megtoldjuk.

1893-ben nyarán a városunkat is fenyegető cholera járvány alkalmával állandóan csukva tartottuk az intézet kapuit és csak becsöngetés után kivételes esetekben bocsátottunk látogatókat gyermekágyasainkhoz, kik minden elemozsiát czók-mokot, a mit magukkal hoztak, kötelesek voltak a kapusnál letenni, távozásukkor újra magukkal viendők.

Ezen ovó intézkedésnek azt a feltűnő indirekt hatását is észleltük, hogy az addig koronkint ismétlődő, mindig rettegést keltő hőemelkedések, mint mindannyiszor gyomor-elrontásra visszavihető rövid ideig tartó alteratiók megszűntek. E tapasztalás folytán a kapu mindig csukva van, s a látogatóknak semmit sem szabad magukkal felvinniök a gyermekágyasokhoz.

A harmadik időszakban felvettünk 1222 terhest és szülönőt; történt 1167 szülés, a mely számra esik 4 halálozás 2 sepsissel, a mi megfelel 0.17% sepsis mortalitásnak. Három tanéven át 1001 szülés folyt le egymás folytában sepsis halálozás nélkül. A puerperalis morbiditas $1.9-9.2\%$ közt váltakozott (az utóbbi magas szám a periodus első évére esik) 4.1% átlaggal.

A három periodus salubritási viszonyaira még egyszer visszatekintve, a III-ik időszakban foganatosított hygieikus átalakítások és intézkedések kedvező befolyása kétségen felül áll u. i.:

I. P. 1873—1884 1706 szülésre 23 sepsis = 1.34% puerp. mort., a puerp. morbid. pedig = 7.3% ;

II. P. 1885—1890. IX. 1314 szülésre 8 sepsis = 0.60% puerp. mort., a puerp. morbid. pedig = 7.8% ;

III. P. 1890/1—1894/5 1167 szülésre 2 sepsis = 0.17% puerp. mort., a puerp. morbid. pedig = 4.1% .

B.

A klinika nőbeteg osztálya.

A nagyméltóságú közoktatásügyi miniszternek 1890. nov. 12-én 26804 sz. a k. rendeletével örvendetes lendületet nyer az intézet működése, ugyanis a míg addig kizárólag csak szülészettel foglalkozott, 1890-ben a nőgyógyászat is meghonosult falai közt. Hazánk valamennyi hason czélu intézetében eleitől nőgyógyászattal is foglalkoznak, sőt a szegedi bábaképezde klinikai anyagforgalmát

épen a nőgyógyászat művelése indította virágzásnak. De e körülményektől el is tekintve a szülészeti és nőgyógyászat oly szoros kapcsolatban állanak egymással, hogy a bábaoktatást is csak akkor tarthatjuk tökéletesnek, ha módunkban áll az igen sokszor hibásan vezetett szülés, avagy gyermekági megbetegedések következményeiként fellépő női betegségeket is tanítványaink előtt demonstrálni. Térviszonyaink a lehető legkedvezőbbek voltak a nőgyógyászat bevezetésére, hiszen a nagy arányokban megépített a bábainternatust is magába foglaló épület II-ik emelete jóformán mindig üres volt. Semmi sem állott ezek szerint annak útjában, hogy a földszinten egy várószobával kapcsolatos rendelő műtő-helyiséget beállítsunk, a II-ik emeleten pedig 3 szobát 12 ágygyal mint közös osztályt, 2 szobát pedig jobb módu betegek számára, mint külön osztályt berendezzünk.

A fertőző betegek (sipoly-carcinoma) számára pedig a földszinten két egymásba nyíló szobát, 2 esetleg 3 ágygyal izoláltunk. A berendezés csakhamar megtörtént, mert a nm. ministerium említett rendeletével 18 ágynak ágy-neművel való felszerelését is engedélyezte.

A nőgyógyászati osztály anyagforgalmát biztosítandó, női bajokban szenvedő nők részére a délelőtti időben ingyen-rendelést hirdettünk. Ezzel vetettük meg alapját a nőgyógyászati ambulatoriumnak, melynek forgalma, a mint az alábbi összeállításból láthatjuk, évről-évre successive emelkedik.

1890/1-ben	megfordult	79	nőbeteg	196	rendeléssel
1891/2-	„	229	„	562	„
1892/3-ban	„	263	„	704	„
1893/4-ben	„	359	„	788	„
1894/5-	„	378	„	794	„

összesen 1308 nőbeteg 3044 rendeléssel.

A nőgyógyászati ambulancia forgalmi statistikáját a betegségek neme szerint a következő két táblázat tünteti fel.

Női betegségek (976).

1. A külső nemi részek bántalmai	28	esetben	Hydramnios majoris grad.	2	esetb.
Pruritus vulvae	1	"	Abortus habitualis	4	"
Oedema labii majoris	3	"	Abortus (retentio secund.)	20	"
Abscessus in reg. clitoridis	1	"	Subinvolutio uteri p. part.	42	"
" glandulae Bartholin.	2	"	Hyperinvolutio " " "	5	"
Vulvitis	3	"	Hypertrophia gland. labior. uteri	2	"
Defectus (p. rupt.) perinei	12	"	" fibros. lab. ant. uteri	2	"
Condyloma acuminatum	2	"	Polypus mucosus uteri	6	"
Lupus vulvae	1	"	" fibrosus	4	"
Cystis gl. Bartholinianae	3	"	Fibroma	22	"
			Carcinoma	50	"
2. A hügyeső és hólyag bántalmai	33	esetben	6. A méhkiértők bántalmai	8	esetben
Incontinentia urinae	3	"	Hydrósalpinx	1	"
Fistula urethro vaginalis	1	"	Pyosalpinx	1	"
Polypus urethrae	1	"	Salpyngo-oophoritis	5	"
Ekstrophia vesicae (pelvis fissa)	1	"	Graviditas tubaria (extraut.)	1	"
Catarrhus vesicae (cystitis)	15	"	7. A petefészkek bántalmai	36	esetben
Fistula vesico-vaginalis	10	"	Oophoritis	10	"
Carcinoma vesicae	2	"	Kystoma ovarii	16	"
3. A végbél bántalmai	6	esetben	Tumor solidus (malignus)	7	"
Fissura ani	1	"	Tumor ovarii metastatic.	3	"
Nodi haemorrhoidales	3	"	8. A menstruatio zavarai	26	esetben
Polypus mucosus ani	1	"	Amenorrhoea	3	"
Carcinoma recti	1	"	Menorrhagia	10	"
4. A hüvely bántalmai	61	esetben	Dysmenorrhoea	6	"
Conglutinatio hymenalis	1	"	Molimina in clymact.	7	"
Atresia hymen. haematokolpos	1	"	9. A medence kötőszövet, hashárta és		
Defect totalis vag. haematometra	1	"	csontok bántalmai	128	esetben
Kolpitis catarrhalis	21	"	Parametritis	44	"
" gonorrhoeica	16	"	Perimetritis	19	"
Descensus vaginae	2	"	Perioophoritis	13	"
Cystocele	11	"	Exsudatum parametric.	25	"
Rectocele	3	"	" perioophoritic.	17	"
Corpus alienum in vag.	2	"	Osteomalacia	5	"
Cystis vaginae	2	"	Graviditas extrauterina	1	"
Carcinoma vaginae	1	"	Haematocele retrouterina	2	"
5. A méh bántalmai	572	esetben	Fibrosarc. texti cellul. herniosa	1	"
Uterus didelphys, vag. duplex	1	"	Osteosarcoma pelvis	1	"
Uterus infantilis	13	"	10. Az emlők bántalmai	23	esetben
Ektropium, erosiones	7	"	Ekzema mammae	4	"
Atrophia praecox uteri	8	"	Ulcus	1	"
Metritis subacuta	3	"	Mastitis incipiens	8	"
Metritis chronica	18	"	" suppurativa	9	"
Endometritis chronica	30	"	Carcinoma mammae	1	"
Descensus uteri	16	"	11. A hasfal és hasüri szervek bánt.	55	esetben
Prolapsus	33	"	Fistula pariet. abdom.	2	"
Retrodeviatio uteri	92	"	Abdomen pendulum	7	"
Laterodeviatio	5	"	Diastasis hern. musc. rector.	4	"
Retroflexio " gravidi	2	"			
Graviditas	185	"			

Hernia umbilicalis	3 esetb.	Tumor infl. pariet. abdom.	1 esetb.
Ren migrans lat. dextri	15 "	Hydronephrosis	1 "
" " bilateral	1 "	Tuberculosis piritonei	9 "
Ascites	6 "	Tumor in cav. abdom.	6 "

II.

Egyéb betegségek (307).

a) Ujszülötteknél	45 esetben	Phlebitis cruris	1 esetb.
Torzképződések	6 "	Ulcus "	8 "
Blaenorrhoea neonat.	1 "	Rheumatismus	12 "
Stomatomycosis	3 "	Gerincoszlop elferdülés	3 "
Ekzema capitis	1 "	Periostitis in reg. pubis	1 "
Fungus umbilic.	2 "	Tumor albus genu	1 "
Atelectasia pulm.	1 "	Tuberculosis pulmonum	13 "
Hydrocele	1 "	Catarrhus bronchialis	10 "
		Pneumonia	2 "
b) Felnőtteknél	292 esetben	Vitium cordis	8 "
Hysteria	15 esetben	Catarrhus gastro-intest	32 "
Hysteroepilepsia	2 "	Helminthiasis	3 "
Epilepsia	1 "	Obstipatio habitualis	84 "
Neurasthenia	3 "	Ulcus ventriculi	1 "
Neuralgia	1 "	Hernia ingvinalis	8 "
Ataxia	1 "	" cruralis	2 "
Paralysis extrem. inf.	1 "	Anus praeternaturalis	2 "
Obesitas	4 "	Cholelithiasis	1 "
Anaemia universalis	10 "	Cirrhosis hepatis	2 "
Chlorosis	16 "	Nephritis	4 "
Syphilis	4 "	Diabetes mellitus	1 "
Scrophulosis	1 "	Naevus vascul. faciei	1 "
Ekzema univ.	1 "	Polypus narii	1 "
Furunculosis	2 "	Lymphoma colli	2 "
Abscessus in reg. suboccip.	1 "	Atheroma capitis	1 "
" " " dors.	1 "	Carcinoma nasu	1 "
Pharyngitis	3 "	" ventriculi	3 "
Otitis	2 "	Tumor hepatis	3 "
Peripsoitis (absc.)	1 "	Tumor lienis	1 "
Peri-paratyphlitis	3 "		
Anasarca cruris	2 "	c) Betegség nem találtott 10 esetben.	
Varices "	5 "	d) Vizsgálatot megtagadták 15 esetben.	

E táblázatok szerint mindenesetre feltűnik, hogy az ambulantiának több mint $\frac{1}{4}$ része a nemi sphaerán kívül eső megbetegedésekre vonatkozik, a mely körülmény bizonyára meg fog változni, mihelyt a publikum az intézmény tulajdonképeni céljáról teljes tájékozást szerez magának.

A legnagyobb részében az ambulans nőbetegek felvétele által létrejött nőgyógyászati forgalom az ambulancia forgalmával arányban évről-évre gyarapodik. A nőbetegosztály forgalmát a betegségek neme szerint az alábbi táblázat tünteti fel:

A betegség neve:	1890/91	1891/92	1892/93	1893/94	1894/95	összesen	meghalt	Jegyzet:
<i>a) A külső nemi részek (vulva) bántalmai:</i>								
Cystis glandulae Bartholinianae	1	1	..	
Vulvitis catarrhalis	1	..	1	..	
Defectus perinei post rupt.	2	4	3	..	9	..	
<i>b) a húgycső és a húgyhólyag bántalmai:</i>								
Ekstrophia vesicae, pelvis fissa	2	2*	..	*) egy eset két ízben felvéve
Cystitis	2	..	2	5	9	..	
Fistula urinaria	3*	3	2	3	3	14	..	*) egy két ízben felvéve
Polypus mucosae urethrae	1	1	..	
Carcinoma vesicae	1	1	2	..	
<i>c) A hüvely (vagina) betegségei:</i>								
Atresia hymenis, haematokolpos	1	1	..	
Defectus vaginae congen. haematometra	1	1	..	
Stenosis vaginae	1	..	1	..	
Kolpitis gonorrhoeica	1	..	1	..	
<i>d) A méh betegségei:</i>								
Descensus et prolapsus	2*	6	5	5	6	24	..	*) egy beteg kétszer felvéve.
Retrodeviationes	6	4	8	4	22	..	
Ektropium	2	1	1	4	..	
Metritis chronica	2	1	..	3	6	..	
Endometritis	1	3	5	8	6	23	..	
Erosio suspecta	1	..	1	2	..	
Hypertroph. lab. ant. port. cystis gl. Bart.	1	1	..	
Polypus mucosus et fibromat.	1	3	1	3	8	..	
Fibromyoma	3	6	2	2	3	16	2	
Fibroma, corp. et carcinoma port.	1	1	..	
Carcinoma portioionis et cervicis	4	2	2	1	9	..	
Sarcoma mucosae corp.	1	..	1	..	
Tumor uteri	1	1	2	..	
<i>e) A petefészkek betegségei:</i>								
Oophoritis, perioophoritis (cum et sine exsudat.)	1	2	2	9	6	20	..	
Kystoma	2	2	3	1	9	17	1	
Carcinoma	1	1	..	
Tumor solidus	1	2	3	..	
<i>f) A pete vezetőik betegségei:</i>								
Salpyngo-oophoritis	3	2	5	..	
Salpyngitis	1	1	..	
Pyosalpynx	1	1	..	
Graviditas extrauterina	1	1	..	
Átvivés	15	46	36	53	61	211	3	

A betegség neve:	1890/91	1891/92	1892/93	1893/94	1894/95	összesen	meghalt	Jegyzet:
Áthozás	15	46	36	53	61	211	3	
<i>g) A medence köszövet és csontok betegs.</i>								
Peri-parametritis cum et sine exsud	1	2	9	11	8	31	..	
Abscessus parametrii	1	1	2	..	
Sarcoma texti cellulosa pelvis herniosa	1	1	..	
Osteosarcoma	1	1	..	
Osteomalacia	2	8	5	15*	..	*) Ebből 3 ismételt felvételtre vonatkozik.
<i>h) Terhesség és gyermekágyból folyó bajok:</i>								
Abortus imperfectus	2	4	1	7	..	
Subinvolutio	1	2	6	..	9	..	
Psychosis puerp.	1	1	..	
<i>i) Egyéb betegségek:</i>								
A menstruatio zavarai	1	2	..	3	..	
Hysteria	1	1	..	
Hydrops-ascites	1	1	..	
Peritonitis tuberculosa	1	..	1	2	..	
Perityphlitis	1	1	..	
Fistula abdominalis	1	..	1	..	2	..	
Tumor gland. ingv.	1	..	1	..	
Tumor reg. hypogastr.	1	1	..	
Carcinoma flexurae coli sin.	1	1	1	
összesen	18	58	60	79	76	291	4	

A mint e nem csupán szakemberek számára készült inkább ismertető füzet keretében a szülészeti osztály különben tekintélyes anyagának részletes tárgyalásába nem bocsátkoztunk; azonképen a nőgyógyászat anyagát sem dolgozhatjuk fel érdemlegesen. És így csupán nőgyógyászati műtéteink eredményeinek bemutatására szorítkozunk.

A mint a mellékelt és a nőgyógyászati műtéteket az egyes évek szerint feltüntető táblázat tanúsítja, az 5 év alatt 291 nőbeteg összesen 184 kisebb nagyobb műtétet hajtottunk végre. A 291 nőbeteg közül gyógyult 159, javult 114, nem javult 14, meghalt 4.

A műtét neve:	1890/91	1891/92	1892/93	1893/94	1894/95	összesen	meghalt	Jegyzet:
Bartholin cysta kiirtása	2	2	..	
Atresia hymenalis megnyitása	1	1	..	
Defect. vaginae, mest. hüv. készít.	1	1	..	
Perineoplastica	5	4	3	..	12	..	
Kolpokleisis kísérlete	1	3	..	4	..	Egy esetben 3 ízben
Fistula urinaria műtétek	10	4	2	3	4	23	..	11 egyéne
Prolapsus uteri radicalis műtéte	2*	3	5	5	5	20	..	*egy egyéne két ízben.
Excisio erosionis	1	..	1	2	..	
Portio és cervix rák palliatív műtéte	3	1	..	1	5	..	
Ektropium műtét Emmet szerint	2	2	1	5	..	
Amputatio infravag. portionis	1	1	..	
Polyp műtét (lecsavarás, ecraseur)	2	3	1	3	9	..	
Currettement	11	10	17	11	49	..	
Abortus imperf. befejezése	1	1	1	3	..	
Fibroma submuc. enucleatioja	1	1	..	
Exstirpatio totalis per vaginam uteri	1	1	1	1	4	..	
Abscessus parametriae megnyitása	1	1	2	..	
Pyosalpinx megnyitása per vaginam	1	1	..	
Paracentesis abdominis	1	1	2	..	
Hasfal-méhspoly kimetszése	1	1	..	
Incisio probatoria	1	1	2	1	
Ovariectomia	1	2	4	1	10	18	1	
Castratio	2	5	5	12	..	
Salpingoovariot. ventrofixatio	1	1	..	
Hysteromyotomia	1	1	..	2	2	
Gravid. extraut. petezsák kiirt. p. laparot.	1	1	..	
összesen	21	41	39	38	45	184	4	

A Bartholin mirigy tömlője 2 esetben fordult elő; egyikben hypertrophia labii ant. portionis és endometritis haemorrhagicával kombinálva. Mindkét esetben cocain bőr alá fecskendezése után egészben fejtettük ki a tömlőt, mire az egyikben sarjadzással, a másikban per primam történt a gyógyulás.

Az atresia hymenalis congenita esetében a 19 éves hajadonnál a méhfenéket a köldök magasságába toló haematokolpos 1-2 liternyi tartalmát a vastag hymen átmetszése és kiszegése után ürítettük ki.

A defectus vaginae cong. esete 17 éves hajadonra vonatkozik, kinél a hymen nélküli a hüvelybemenetet jelző vak tasak harántmetszése után a végbél és hólyag közti igen keskeny kötszövet sövényben tompán felfelé haladva 3 cm.-nyi magasságban az ökölnyi, a hüvelyboltozat és méhnyak haemotomáját nyitottuk meg.

1 év 8 hónap múlva a 6 cm.-nyi szűk hüvelyen át rendszeren történik a menstruatio.

Perineoplasticát végeztünk összesen 12 esetben és pedig részleges defectusnál 2-, részleges defectus és mérsékelt descensus vaginaenál 5-, részleges defectus és rectocelenél 2-, teljes defectusnál és incontinentia alviet flati-nál 3 esetben. 9-nél Hegar, 3-nál Martin eljárása szerint operáltunk. Per primam gyógyulást értünk el 11 esetben, egy esetben az alsó gátvarrások helye szétvált, de a sarjadzás közben létrejött gyógyulás után megfelelő continentia jött létre.

Prolapsus műtéteink száma 20. Colporrhaphia anteriort colpoperineorrhaphiával 7 esetben végeztünk, ugyane műtétek mellett a méhnyak elongatiója resp. hypertrophiája miatt a portio amputatiója, illetve az ajkak ékalakú kimetszése 13 esetben történt. Recidivát csak két senilis prolapsus esetében láttunk, melyek egyikeben a hüvelynek ujólagos megszűkítése mégis tartós eredményre vezetett. A 20 eset közül 18-nál p. primam történt a gyógyulás, 2 esetben a gáton egy-egy erősebben szorított sodronykacs helyén létrejött elhalás sarjadzással gyógyult. Úgy a perineoplasticánál, mint a prolapsus műtétnél cocain anesthesiában kizárólag ezüst sodronyt használunk varróanyagúl; a hüvelybe alkalmazott rövidre vágott sodronyokat a beteg kibocsátása után hetekkel teljesen consolidált gát mellett távolítjuk el.

Egy totalis eversio vaginae és prolapsus uteri esetében, a melyben a 60 éves nőnél a két ökol-nagyságra hypertrophisált képleteknek a medenczébe való visszatolása tíz napi ágyban tartás után is lehetetlennek bizonyult, a hüvely boltozattal együtt a méhnek teljes kiirtását végeztük és pedig igen jó eredménnyel.

A fistula urinaria esetei csekély számuk mellett is annyi változatosságot tüntetnek fel, hogy azoknak táblázatba foglalását nem tartottuk feleslegesnek.

Róló szám	A felvétel ideje	Név, kor ? P.	Előzmények	Kórisme	Műtét, lefolyás	Elbocsátás
1.	1891. I. 29. 1891. IV. 8.	A. Irma 17 éves O. P.	Anyja valamely műszerrel mesterséges vetélt akarván nála előidézni 8 heti lázas betegségbe döntötte, miközben vizelet csurgás lépett fel; utolsó menstruáció 4 hónap előtti. IV. 12. Hét hónapos mac. fimagzatot szült, normális gyermekagy.	Ujjhegynyi <i>fistula vesico-vaginalis</i> a hátsó hüvellyel felső részlete a sipoly hátsó szélébe növen <i>atresia fornicis posterioris</i> jött létre. <i>Graviditas in m. IV.</i> Két ujjnyi <i>fistula vesico-vaginalis</i> .	I. 3. Az <i>atresianak megnyitása</i> után a méhszáj és hátsó ajka láthatóvá lesz; a <i>sipoly zárása</i> . II. 24. a sipoly zárása. V. 1. } V. 21. } a sipoly közvetlen } VI. 6. } zárása. } VI. 27. } VII. 9. }	III. 2. gyógyulatlan a kórházba tétetik át. VII. 19. gyógyult; később norm. terhesség után baj nélkül szült.
2.	1891. IV. 9.	G. Ferenczné 31 éves III. P.	Hat hét előtti 4 napig tartó szülése óta vizelet csurgásban szenved.	ujjnyi <i>fistula vesico-vaginalis</i> , hátsó szélét a méhszáj mellső ajka képezi.	IV. 20. } V. 19. } a sipoly zárása.	V. 31. gyógyult.
3.	1891. VI. 13.	T. Ignátné 25 éves VI. P.	10 hónap előtti szülésénél orvosok a magzat előesett karát levágták, mire 12 óra múlva spontán szült, azóta vizelete csurog.	<i>Fistula urethro-vaginalis</i> , a hügcső hosszában közép harmadtól a hollyag nyakába terjed.	VI. 15. a sipoly zárása.	VI. 28. gyógyult.
4.	1891. IX. 29.	E. Andrásné 43 éves VI. P.	5 év előtti utolsó nehéz szülése után 6 hétig lázas betegnek feküdt; vizelet tarthatatlanság.	<i>Fistula vesico-cervicalis</i> a jobb oldalon.	X. 2. discussio X. 17. a sipoly zárása.	X. 28. gyógyult.
5.	1892. II. 26.	S. Pálné 26 éves I. P.	18 hét előtt 3 napi vajudás után halott magzatot vettek el tőle, ez idő óta incontinencia.	A hüvely boltozatban az ujjhegynyi <i>fistula vesico-vaginalis</i> hátsó szélét a sorvos méh mellső ajka képezi.	III. 4. } III. 30. } a sipoly közvetlen } IV. 16. } zárása. } Hajszál sipolylyal türelme elfogyott.	IV. 24. javult.

6.	1892. XI. 15.	L. Jánosné 28 éves II. P.	2 hónap előtt 3 napi vajadás után bába húzta ki a rohadt magzatot, utána 10 napra vizelet csurgás.	Tátongó <i>fistula vesico-vaginalis</i> mindenütt a esontokra nőtt szélekkkel.	XI. 25. Kolkokleisis, csak a közepén egyesült.	XII. 19. nem javult.
7.	1893. I. 6.	O. Istvánné 41 éves IV. P.	17 év előtt 3-ik szülésénél hosszas vajadás után a bába húzta ki a holt magzatot. A fellépett vizelet csurgás dacára 14 év előtt fogamzott, de vetélt.	Újnyi <i>fistula vesico-vaginalis</i> , hátsó szélé a méhszáj mellőse ajka. Jobbról kis ökölynyi exsudatum parametr.	I. 16. } a sipoly zárása II. 21. }	III. 16. gyógyult.
8.	1894. I. 20.	E. Istvánné 34 éves I. P.	10 év előtt nehéz szülés után 5-ik napra incontinentia; 9 héti gyermekágyi láz.	<i>Fistula vesico-vaginalis</i> mindenütt csonthoz tapadt szélekkkel. <i>Atresia urethrae</i>	II 10. atresia arethrae nyitása. II. 28. } Kolkokleisis; a bal- III. 15. } oldalon maradt kis IV. 2. } nyílás. a beteg tároz.	IV. 21. alig javult.
9.	1894. IV. 5.	V. Pálné 23 éves II. P.	8 hét előtt történt craniotomia után vizelet csurgás.	Hüvelykujnyi <i>fistula vesico-vaginalis</i> hátsó szélén a méhszáj szétroncsolt mellőse ajka.	IV. 10. a sipoly zárása.	IV. 21. gyógyult.
10.	1894. V. 29.	A. Miklósné 20 éves II. P.	5 hét előtt nehéz szülés után vizelet csurgás.	Két ujnyi <i>fistula vesico-vaginalis</i> .	V. 31. } a sipoly közvetlen VI. 16. } zárása.	VII. 1. gyógyult.
11.	1895. I. 13.	M. Petronella 22 éves O. P.	9 hónap előtt porcellán baba fejét tolta be hüvelyébe, benn rekedvén, 2 hónap múlva orvos távolította el, mire incontinentia lépett fel.	<i>Fistula vesico-vaginalis</i> . A hólyag nyakán jobbra és felfelé ujjat befogadó hosszanti nyílás vezet a hólyagba.	I. 18. } a sipoly zárása. II. 12. }	II. 24. gyógyult.
12.	1895. V. 21.	J. Tamásné 35 éves X. P.	5 hét előtt ikerszülés; a második harántul fekvő magzat fordítása és kihúzása óta csurog a vizelete.	<i>Fistula vesico-vaginalis</i> a hügcső tövétől a közepén a méhszáj mellőse ajkába is áthatol a 2 ujjat befogadó hosszanti rés.	V. 24. a sipoly zárása.	VI. 11. gyógyult.
13.	1895. VI. 8.	P. Istvánné 30 éves VII. P.	1 ¹ / ₂ év előtti fogó műtét óta vizelet csurgás. ¹ / ₂ év múlva VII. Gr. V-ik havi vetélt.	<i>Fistula vesico-vaginalis</i> a bal hüvely boltozatban a commissurát is erő ujnyi hosszanti rés.	VI. 12. a sipoly zárása; a commissurában lencsenyíres billentyű szerű lebenykével.	VI. 24. javult.

A táblázat szerint két sipoly artificialis módon terhességen kívül jött létre (1 és 11-ik eset). Két esetben (3 és 12-ik eset) bizonyára a szülés kapcsolatán végzett műtétek eredményezték a sipolyt. Két esetben a hólyagnak terjedelmes elroncsolása és a sipoly széleknek szorosan a csontokhoz növése (6 és 8-ik eset) miatt csakis colpokleisis kísérletére szorítkozhattunk, fáradozásunkat siker nem koronázta. Teljes continentíát és így gyógyulást értünk el 9 betegnél, egy esetben a visszamaradt hajszálsipoly gyógyítását ambulanter végeztük, egy másik esetben a még lencsényi sipoly gyógyítására a beteg türelme elfogyott. A 13 egyénen operáltunk összesen 27 ülésben és pedig: 1 egyénen 7 ülésben zártuk a sipolyt (1 eset)

1	„	3	„	„	„	(5 eset);
4	„	2	„	„	„	(2, 7, 10, 11 eset);
5	„	1	„	„	„	(3, 4, 9, 12, 13 eset);
1	„	1	„	végeztük a colpokleisis kísérletét;		
1	„	3	„	„	„	„

A sipolyok fennállási ideje 5 hét és 17 év között váltokozik.

Két suspect erosionál ékalakú kimetszést végezve a görcsövi vizsgálat egyiknél sem mutatott carcinomára.

A portio és cervix rák 9 esete képezte klinikus kezelés tárgyát, a melyek közül 3-at kivéve csak palliativ műtétekre szorítkozhattunk, 2 esetben pedig az absolut alkohol parenchymás injectióját mint kitünő palliativ eszközét ismertük fel.

Három esetben a gyógyulásnak chanceai fenforogni látszván, a kóros méhnek teljes kiirtását végeztük per vaginam (1 portio és 2 cervix ráknál). Végleges gyógyulást azonban egyikben sem értünk el. 6 hónap, illetve 1 év múlva recidivát constatálhattunk, egy operáltunk pedig a műtét után 1 év 2 hónap múlva előttünk ismeretlen bajban halt meg.

A 3 között a V. Józsefné esete figyelemre méltó, mint a kinél 1891. jun. 27-én kystoma miatt ovariectomiát végeztünk (l. laparotomiák táblázata 3-ik esetét). 1893. áprilisban gyanus erosióját kimetszettük, de carcinomának nyomát sem mutatta a mikroszkop; figyelmeztetésünk daczára a beteg csak 1894. februárjában, 9 hónap múlva mutatta magát, a mikor diónyi kratert képező cervix carcinoma-jánál total exstirpationt végeztünk. A méhkiirtást az uralgó elvek szerint, de a peritonealis úr zárásával végzem.

Mint sajnálatos körülményt kell kiemelnem, hogy az 1308 ambulans nőbeteg közt észlelt 50 (3·8%) méhrák közül csak egyet találtunk olyat, a hol biztos gyógyulásra lehetett volna kilátás. A teljesen egészséges kinézésű nőnek tojás nagyságú, újjnyi vastag rövid kocványon a portio mellső ajkán függő cancrioidját, a méh környezetének teljes intact volta mellett, a vizsgálat közben fellépett vérzés miatt ambulanter távolítottuk el; a beteg — úgy látszik — az eredménnyel annyira meg volt elégedve, hogy komoly intésünk daczára felvételre nem jelentkezett, de körülbelül 1 év múlva kifejezett cachexiával és inoperabilis állapotban a kórházba kellett utasítanunk.

Ectropium műtétet a cervicalis nyálkahártya nagyfokú kifordulása által fentartott hurut esetében végeztünk 5-ször, 4-szer 2 oldalon; mind az 5 esetben p. primam történt a gyógyulás, 2 esetben a retroflexio gyógyítására is kedvező befolyása volt a műtétnek.

A hüvelyes rész amputatioját a mellső ajk hypertrophiájánál a már említettem Bartholin tömlő kiirtása kapcsán végeztük.

Polypus műtétünk volt 9. Egy urethral polypus mucosust körülöltése után ollóval távolítottunk el. Két fibrosus polypust, melyek még meg nem születte, a méh száját épen hogy kinyitották, curette-vel, illetve polyp-fogó segélyével huztunk ki a méh üregéből; 3 a hüvelybe megszületett fibrosus polypust ecraseur-ral, 2 mucosust pedig

vékony kocsányának lecsavarásával távolítottunk el. Egy a hüvelyt szerfelett tágitó csecsemő fejnyi, alsó felületén gangraenosus myoma a megragadására használt museaux-nak könnyű megcsavarására azonnal mozgathatóvá és a hüvelyben jobbra-balra forgathatóvá vált. A képletnek a rigid gát miatt akadályozott kihuzása után kitűnt, hogy a hüvelybe megszületett daganat a sapkaszerűen reáboruló cervixnek, most vérző belső felületével lapszerű, secundär összenövésben volt csupán; az ebből folyó hiányos táplálkozás okozhatta annak részleges elhalását.

A méhpolyppal beteg nők legtöbbje az idült vérszegénység kifejezett tüneteivel vétetett fel.

Fibroma submucosum enucleatiójának igen súlyos esete is képezte gyógyításunk tárgyát.

H. J.-né 31 éves II. P.-nál 1890. XII. 30. 2 újjnyi méhszájon- és canalisált méhnyakon át két ökölnyi penetrans bűzű széteső submucosus myomát hámoztunk ki darabokban, mire 1 év 2 hónap múlva (1892. II. 26) a poliklinikum segélyével egy élő, érett leánymagzatnak adott életet az időközben teljes egészségű asszony.

A 49 curettement majd mind vérzés miatt történt.

Metritis et endometritis haemorrhag.-nál	19	esetben,
Endometritis haemorrh. retroflexióval	2	„
„ fungosá-nál	7	„
„ polyposá-nál	4	„
„ suppuratívá-nál	1	„
Sarcoma mucos. uteri-nél	1	„
Fibromyoma uteri- „	8	„
Abortus imperfectus-nál	3	„
Subinvolutio- „	4	„

A műtétnek valamely káros következményét egy esetben sem volt alkalmunk látni.

A különböző nem kevesebb, mint 66 l o b o s megbetegedés közt két esetben a gyermekágyból eredő abscessus parametricust nyitottunk meg; mindkettőnél a

betegség előhaladott állapotában az ingvinalis tájon került a tályog küritésre. Egyik esetben a beteget a kapcsolatosan kifejlődött coxitis nyomorékká tette.

A pyosalpinx műtétét 17 éves virgonál végeztük, a kinél a szűk hüvely bemenetnek több ülésben végzett előzetes tompa tágítása után a hüvely boltozaton át ürítettük ki a genyzsákokat. A felgyülő geny időnként fellépő heves görcsös fájdalmak közben a cervicalis csatorna magasabb helyén keresett utat magának; legalább ezt kell feltételeznünk, mert műtét előtt többször periodicice fellépő bő genyürülést észleltünk a méhszájon át, mire a jobboldalon levő tumor mindig lényegesen megkissebbedett. A műtét után két évre a nő teherbe esett.

Paracentesis abdominisünk két esete közül az egyik inoperabilis carcinosinál történt a másik esetben pedig az ovariectomiát megelőzőleg (l. laparotomiák táblája 31-ik eset) fenyegető suffocatio tünetei miatt kellett csapolnunk.

Méhhasfali sipolynak ékalakú kimetszés útján gyógyulása sectio caesarea conserv. után 1 év múlva három felszínes és egy mély a méhfalában székelő selyemvarratnak eltávolítása után következett be. A szűk medenczés nő két év múltán mesterséges koraszüléssel élő életképes magzatot hozott a világra.

Hasmetszési műteteink részletezését a már említettem körülmény miatt mellőzve, a chronologikus sörrendben összeállított táblázat szolgáljon áttekintésükre:

Folyó szám	A műtét ideje	Név, kor	? P.	Kórisme	Műtét	Lefolyás	Eredmény
1.	1891 III. 26	Özv Gy. Pálné 46 éves	III.	<i>Kystoma ovariorum carcin. metast.</i>	<i>Incisio probatoria</i> 1½ liter hasúri savó; cseplesz egész terjedelmében ujnyi vastag, göbös, az összenőtt belek hashártyája sűrűn behintve göbökkel, két oldalt tömlős dagadatot a medenczét kitölti	Lázatalan; 23 nap múlva kibocsátás.	Nem javult.
2.	1891 IV. 23.	G. Ferenczné 47 éves	I.	<i>Fibromyoma uteri.</i> (két ökölnyi a kis medenczét kitölti, részben cervicalis)	<i>Myomotomia</i> a csontk extraperitonealis ellátásával.	3, 4 és 6-ik nap subfebril. 8-ik nap 38.7 filiformis pulsus, csilapíthatatlan hányás és bélpáralysis tünetei közt 9-ik nap exitus letalis.	meghalt; nem boncoltatott.
3.	1891 VI. 27.	V. Józsefné 42 éves	VIII.	<i>Kystoma ovarii dextrae</i> (a köldök magaságáig.)	<i>Ovariectomia simplex.</i> Extraperitonealis vékony falú tömlő, a csepleszszel, hasfallal összenöve.	Lázatalan, felkelt a 16-ik napon.	gyógyult.
4.	1891 VII. 6.	R. Antalné 41 éves	V.	<i>Osteomalacia.</i>	<i>Castratio.</i>	Lázatalan, gyors megszűnése a csontfajdalmaknak; felkelt a 22-ik napon.	gyógyult. 1892. V. 14. 10 hónap. 8 nap post. oper. csontfajdalmak nélkül járkel, dolgozgat. 1893. nyarán tuberculosiban meghalt.

5.	1891 VII. 10.	D. Béláné 40 éves	VI.	<i>Osteomalacia.</i>	<i>Castratio</i> a petefészkek előhozása a retroflexio miatt kissé nehezítve volt.	Láztaian; felkelt a 17-ik napon.	1894. augusztusban 3 év 1 hónap p. operat. csontfájdalmak nélkül; egészséges.
6.	1891 IX. 19.	O. Ferenczné 43 éves	XI.	<i>Osteomalacia.</i> Tremor intentionnalis	<i>Castratio.</i>	Láztaian, csontfájdalmak gyors csökkenése, a 14-ik napon felkelt. Gerinczagy bántama miatt kórházba tettük át.	Javult 1894. I. 29 állítólag a csontlágylulás ujlagos kitörése közben meghalt.
7.	1891 XII. 14.	P. Katalin 80 éves	I.	<i>Graviditas ex- trauterina.</i> tuberia? in mense IV.	<i>Laparotomia</i> utján a cseplesszel, hólyaggal szívósan összenőtt petezsák kiirtása, több bélérsérülés varrása; üveg drain.	Láztaian, felkelt a 18-ik napon.	gyógyult.
8.	1892 II. 1.	P. Gyuláné 34 éves	IV.	<i>Osteomalacia</i> ujszülött fejnyi <i>lipoma</i> a jobb csipő tájon.	<i>Castratio;</i> exstirpatio lipomatis	Láztaian, felkelt a 13-ik napon.	gyógyult. 1894. XI. 22. 2 év 8 hónap mulva p. op. bucsúról jövet gyógyulva mutatja be magát.
9.	1892 III. 13.	Sch. Andrásné 61 éves	III.	<i>Kystoma papillare metast. carcinomat.</i> <i>ovarri utriusquae</i> (gyermekfej, illetve kisokólyni daganatok.)	<i>Ovariectomia duplex.</i> A Douglas ürben disseminatiók. Mindkét daganat kocsányos a bal oldali (kisebb) a medencze hátsó oldalsó falával lapszerű összenövésben.	Láztaian, a 14-ik napon felkelt.	gyógyult. 1893 martiusban apoplexia következtében meghalt.
10.	1892 IV. 6.	S. Károlyné 27 éves	III.	<i>Osteomalacia.</i>	<i>Castratio.</i> A méh és függelékeinek nagy fokú <i>macies-e</i> miatt műtét után fenyegető belső vérzés a hasüreg újbóli megnyitását és a méh <i>supra vaginalis amputatioját</i> vonta magautan extraperit. csontk ellátás.	3—5 napon subfebril; a nagy fokú acut anaemia miatt csak a 29-ik napra kelt fel. Csontfájdalmak rapid megszűnése.	Gyógyult. 1894. VI. 25 műtét után 2 ¹ / ₄ évvel egészséges.

Polgár	A műtét ideje	Név, kor	? P.	Kórisme	Műtét	Lefolyás	Eredmény
11.	1892 IV. 20.	K. Józsefné 33 éves	IV.	<i>Osteomalacia.</i>	<i>Castratio.</i>	Lázatlan, a 14-ik napon csontfájdalmnk nélkül felkelt.	Gyógyult. 1894. XI. 19. műtét után 2 év 7 hónap mulva teljesen egészséges.
12.	1892 V. 27.	M. Jakabné 26 éves	II.	<i>Kystoma multiloc. gl. ovarii dextri,</i> fejnél nagyobb. <i>Hernia umbil.</i>	<i>Ovariotomia duplex. Herniotomia.</i> A hasurból sok colloid ömlik ki, a széles kocsányú tumor a köldök tájához növe, bal petefészeken dionál nagyobb cystosus; eltávolítás.	Lázatlan; a 14-ik napon felkelt.	Gyógyult.
13.	1892 VI. 12.	P. Ignátné 41 éves	VIII.	<i>Osteomalacia.</i>	<i>Castratio.</i> A retroflectált méhet csak a hüvely felől sikerül feltolni és kiemelni a szűk medencze ürből.	Lázatlan; a 13-ik napon felkelt.	Gyógyult. 1895. IX. 14. műtét után 3 év 3 hónap mulva is tartósan gyógyulva mutatja be magát.
14.	1892 VIII. 25.	Gy.-Mihályné 38 éves	IV.	<i>Osteomalacia.</i>	<i>Castratio.</i>	Lázatlan; a 14-ik napon felkelt	gyógyult. 1894. XI. 1. műtét után 2 év 2 hónap mulva egészségesen mutatja magát.
15.	1892 XI. 1.	K. Istvánné 35 éves	IV.	<i>Osteomalacia.</i>	<i>Amputatio supravaginalis uteri.</i> A méhnek csontitása a szövetek nagy fokú maciese miatt történt; extraperitonealis csont ellátás.	Zavartalan gyógyulás, a csont a 22-ik napon esett le, felkelt a 26-ik napon.	gyógyult. 1894. VII. 19. műtét után 1 év 9 hónap mulva egészséges.

16.	1892 XI. 28.	Sz. Pálné 62 éves	0.	<i>Kystoma gland. multiloc. ovario- rum.</i> (mindkét daganat emberfejnyi) a jobb oldali <i>tuboovariális</i> timlővel kombinálva	<i>Ovariotomia duplex.</i> Mindkét tumor kis részben extra- peritoneális kifejlődésű.	Lázatlan; lassú reconvales- centia.	Gyógyult. 1894. májusban te- hát egy év múlva semmi nyoma a re- cidívának; jobb pete- fészek normalis.
17.	1893 IV. 28.	J. Teréz 17 éves	0.	<i>Carcinoma ovarii sinistri</i> (a terhesség végén levő méh nagysá- gát elérő J. pete- fészek normalis)	<i>Ovariotomia simplex.</i> Igen széles erős kocsány, semmi odanöves avagy metastasis. $\frac{1}{2}$ liter hasviz.	Lázatlan; a 16-ik napon fel- kelt.	Gyógyult. 1894. XI. 2. műtét után $1\frac{1}{4}$ év múlva csontfájdalmak nél- kül mutatja be magát.
18.	1893 VI. 4.	P. Albertné 24 éves	III.	<i>Osteomalacia.</i>	<i>Castratio.</i>	Lázatlan; a 14-ik napon fel- kelt.	Gyógyult. 1894. XI. 24. műtét után 1 év 5 hónap múlva teljesen egész- séges.
19.	1893 VI. 22.	T. Józsefné 29 éves	III.	<i>Osteomalacia.</i>	<i>Castratio.</i> laza adhaesiók könnyen felvá- laszthatók.	Az első 6 napon subfebril. állapot. aggasztó szív gyenge- ség. A csontfájdal- mak feltűnő gyor- san tűntek el.	Gyógyult. 1894. XI. 15. műtét után 1 év 4 hónap- pal tudatja, hogy állapota lényegesen jobb, mint műtét előtt, de most még botok segélyével jár.
20.	1893 VII. 12.	St. Jánosné 29 éves	IV.	<i>Osteomalacia.</i>	<i>Castratio.</i>	Lázatlan; lassú javulás.	Javult. 1894. XI. 15. műtét után 1 év 4 hónap- pal tudatja, hogy állapota lényegesen jobb, mint műtét előtt, de most még botok segélyével jár.

Folyó szám	A műtét ideje	Név, kor	? P.	Kórisme	Műtét	Lefolyás	Eredmény
21.	1893 VII. 27.	K. Miksáné 39 éves	0.	<i>Kystoma parovari- ale lat dextra; ky- stoma tuboovariale lat. sin.</i> (Előbbi gyermekfejnői, utóbbi ökölnyi) <i>myoma subseros. uteri.</i>	<i>Ovariotomia duplex</i> részben intraligamentaris daga- natok összenövésével A méh balsarkán ülő tojáshyji <i>myoma</i> <i>enucleatioja.</i>	Lázatlan; kinzó chloroform hátyas után ikterus fejlődött ki, felkelt a 14-ik napon.	Gyógyult.
22.	1893 VII. 30.	K. Ignáczné 29 éves	0.	<i>Kystoma gland. ovarium</i> (a baloldali a gyo- morgódórig ért, a jobbaldali tojáshyji).	<i>Ovariotomia duplex.</i> A nagy tumor mellőse fele egész terjedelemben a hasfalhoz növe, kérges hashártya.	Az első három nap subfebrilis állapot. Felkelta 14.ik napon.	Gyógyult.
23.	1894 I. 30.	D. Istvánné 49 éves	I.	<i>Fibromyoma cor- poris uteri</i> (fej nagyságú). <i>Eversio totalis</i> <i>vagnae, elongatio</i> <i>collis</i> (méhüreg hossza 23 cmtr).	<i>Mymotomia</i> extraperitonealis csomk ellátással. (Telyes narcosis igen lassan és hosszasan volt elérhető.)	38.2—38.9° láz, fel- tűnően roszt pulsus (130—140.) A csomk vagy hashártya ré- széről semmi reak- ció. 4-ik napon exi- tus letalis.	Meghalt. Degeneratio adiposa cordis hepaticque; pleuritis chr. adhae- siva bilat. peritonitis chr. adhaesiva in reg. colon. asc-desc.-que.
24.	1894 IV. 4.	J. Ignáczné 36 éves	IV.	<i>Kystoma dermoid</i> <i>ov dextra.</i> (ököl nagyságú)	<i>Ovariotomia splg.</i> kocsányos szabadon fekvő tumor.	Lázatlan, a 10-ik napra felkelt.	Gyógyult.
25.	1894 VIII. 4.	H. Károlyné 50 éves	II.	<i>Kystoma gland. pa- pill. carcin. ovarii</i> <i>dextra</i> (embertejnyii) Kis ökölnyi <i>Lipoma</i> a bal ingy. tájou.	<i>Ovariotomia simplex.</i> <i>Exstirpatio lipomatiss.</i> 6—7 ltr. hasürj savó, a tumor tenyernyi terjedelemben a has- falhoz növe.	Lázatlan, de lassu reconuales- centia (műtét előtt dysenteriaja volt).	Gyógyult.

26.	1894 X. 29.	Sz. Ferenczné 50 éves	IX.	<i>Kystoma parovari- ale lat. sin.</i> (33 liter)	<i>Ovariotomia duplex.</i> A tömlő és hasfal totalis össze- növése és a felette vékony tömlő- fal között réteget találni csak a periton. peritét terjedelmes fel- választása után sikerült, össze- növés a jobb lig. latum mellősi lemezével; vérzés miatt ép ovarium is kivételik; matracz varratok.	Láztalan. A vékony hasfal bőre a varráshosszá- ban 1 cm.-nyi szé- lességben elhalt; sarjadzás.	Gyógyult.
27.	1894 XII. 6.	V. Fülöpné 37 éves	IV.	<i>Kystoma dermoid. ovar. dextri</i> (jókorá ökölnyi)	<i>Ovariotomia simplex.</i> Kocsányos szabadon mozgatható daganat.	Láztalan. a jobb medencze félben ökölnyi hae- matoma képződött; felkelt a 16-iknapon.	Gyógyult 1895. III. 4. a hae- matoma majdnem teljesen felszívódott.
28.	1894 XII. 22.	J. Anna 24 éves	I.	<i>Kystoma gland. ovar. sinistra.</i> (gyermekfej nagy- ságt).	<i>Ovariotomia simplex.</i> Kocsányos szabadon mozgatható tumor.	4-ik nap 38.4; has- fáiban szurási esa- tornában kis absces- sus képződött.	Gyógyult.
29.	1895 I. 28.	H. Istvánné 22 éves	0.	<i>Kystoma dermoid. ovar. dextri.</i> (ökölnyi)	<i>Ovariotomia simplex.</i>	Láztalan, a 14-ik napon fel- kelt.	Gyógyult.
30.	1895 II. 17.	L. Emma 41 éves	0.	<i>Carcinoma flexurae col. sinistra.</i> <i>inoperab. Cacheria</i>	<i>Incisio probatoria.</i> A bél gyűrű szerű velős rákja mögött a mirigyek diónyi és kisebb infiltratióban.	Láztalan, a cachexiás beteg 8 nap mulva a mű- tét után meghalt.	Meghalt. marasmus.
31.	1895 III. 5.	H. Mártonné 36 éves	VIII.	<i>Kystoma colloid. ovar. dextri.</i> Has kerülete 133 cm (Suffocatio tünetek)	Felvétel után azonnal <i>Punctio</i> 12 ltr. sűrű nyúlós tömlő tartá- lom, 4 nap mulva <i>Ovariotomia</i> <i>splx.</i> Terjedelmes összenövés a hasfállal (már 11 szer pungálták). Kocsányos daganat.	11-ik naptól 6 na- pon át subfebril. a hasvarrás mentén felszínes bőr elhalás.	Gyógyult.

Folyószám	A műtét ideje	Név, kor	?P.	Kórisme	Műtét	Lefolyás	Eredmény
32.	1895 IV. 10.	U. Zoltánné 30 éves	III.	<i>Perioophoritis bilat. chron. aethaestiva; retroflexio uteri.</i>	<i>Salpingoovariotomia duplex, ventrofixatio</i> a lenőtt petefészkek felválasztása sok nehézséggel járt, a ventro- fixatio az alsó sílc-wormigt has- fali varattal történnik.	A 15-ik naptól csekély lázas álla- pot közben a has- varrás alsó zugában abscessus képződött. Jobb oldalán hae- matoma.	Gyógyult.
33.	1895 V 6.	H. Emília 56 éves	0	<i>Kystoma gland. ovarü dextri.</i> (Emberfejnyi egy- kamrás tömlő.)	<i>Ovariotomia simplx.</i> Szabadon fekvő kocsanys daga- nat.	Lázatlan a 14-ik napra felkelt.	Gyógyult.
34.	1895 VI. 15.	özv. M. Imréné 57 éves	I.	<i>Kystoma colloïd. ov. sin. perfor. metast.</i> (Emberfejüel na- gyobb).	<i>Ovariotomia duplex.</i> 20 ltr. colloïd a hasüregben; min- denütt összenövéssek; a tumor alsó felét a Douglas úrból ki kellett ásni, mérs. paranchymás vérzés; igen nagy sebfejllet diónyi me- tast. Jobb petefészket is kivettük.	Az elgyengülés ma- gas fokán operált kihagyó pulsusú nő a súlyos beavako- zást csak 12 órával élte túl.	Meghalt. Myocarditis, arterio- sclerosis universalis, peritonitis chronica, Paralysis cordis. A hasürben 1/2 liter véres sávó, kisebb véralvadékok.
35.	1895 VI. 27.	W. Adolfné 44 éves	III.	<i>Kystoma dermoid. ov. sinistra.</i> (jókorá ökölnyi)	<i>Ovariotomia simplx</i> rövid széles kocsaný, összenövés a medence oldalával.	Lázatlan, felkelt a 15-ik na- pon.	Gyógyult.
36.	1895 VII. 15.	R. Teréz 46 éves	I.	<i>Kystoma gland. cum dermoid. compl. ovarü utrusque</i> (egy-egy gyermek- fej nagyságúak)	<i>Ovariotomia duplex.</i> Mindkét daganat részben intra- ligamentaris kifejlődésű; a hugy- holyag feke a köldök magas- ságáig ért (conc hypotrophia).	Lázatlan, a 13-ik napon fel- kelt, később felszínes hasfali abscessus.	Gyógyult.

12 osteomalacia miatt végzett castratio közül 9-ről az »Orvosi Hetilap«, illetve a »Magyar orvosi archívum«-ban adtunk számot. 18 esetben petefészek daganat miatt 10 ovariectomia simplexet és 8 ovariectomia duplexet végeztünk; további műtéteink 1 salpingo-ovariectomia, 2 nyomectomia, 1 extrauterin petezsák kiirtása és 2 próba incisio. Műtét után felgyógyult 32, meghalt 4; kettő myomectomia után, 1 ovariectomia után, végre 1 carcinoma flexurae coli sinistri inoperabilenél végzett próba incisio után. Bizonyára a véletlen játéka, hogy 18 ovariectomiából 5-nél dermoid daganatra bukkantunk.

A hasmetszési műtéteket egy csupán e célra berendezett szobában végezzük. A betegnek hasát a szokásos előkészítésen kívül a műtétet megelőző éjjelen át sublimát oldatba mártott ruhával csavarjuk be; a műtéthez sterilizált fehérneműben jó a beteg a Braatz-féle műtő asztalra, amiként minden a műtétnél használatba jövő ruha-, fehérnemű és kötöszert a sterilizátorból kerül ki.

A sterilizált műszerek, valamint a sublimát oldatban eltartott szivacsok forralt konyhasós vízbe kerülnek. A műtét közben antisepticumot nem használunk.

A varró anyagul szolgáló selymet, catgut-ot és silc-wormgut-ot magunk sterilizáljuk és absolut alcoholban tartjuk el.

A silc-worm-gut a hasfal sebének egyesítésére szolgál, a varrás után steril gazéval és vattával fedve sparadrap-pánczél kötést alkalmazunk a hasra. Az egyideig alkalmazott chloroform-aether narcosis kellemetlen utóhatása miatt megint csak a tiszta chloroform használatához térünk vissza.

A tekintélyes számban gyógykezelt lobos megbetegedéseknél az antiphlogosis és a felszívó therapia uralkodó elvei szerint jártunk el; az izzadmányok felszívódása körül az ichthyolnak és a thyolnak kitűnő hasznát láttuk per vaginam alkalmazva.

IV.

Az intézettel kapcsolatos szülészeti poliklinikum adatai.

z országos szülésznoi tanintézetek ideiglenes szabályzatában a következő rendelkezést olvassuk:

„IX. Poliklinikum. 56. §. A tananyag szaporítása és a bábák képzésének tökéletesbitése végett a szülésznoi tanodákkal poliklinikum áll kapcsolatban. Ezen célra a képezde részére bizonyos összeg engedélyeztetik, mely oly szegény anyák segélyezésére fordítandó, kik anélkül, hogy az intézetbe felvétetnének, vagy a terhesség ideje alatt magukon vizsgálati gyakorlatokat tenni, vagy a szülésnél néhány növendéknek a tanár, tanársegéd, vagy az intézeti bába felügyelete mellett tanulásra alkalmat szolgáltatnak. 57. §. A segély nagysága az igazgató belátásától függ, ki e mellett úgy a városbani tanításnak szükségét és gyakorlati hasznát, mint a segélyzendőnek vagyoni állapotát tekintetbe veendő s gazdaságosan járván el, azon lesz, hogy a segélyben minél többen részesíttessenek, a nélkül azonban, hogy ő az engedélyezett összeget átlépné. 58. §. Ugyancsak a poliklinikus tanítás gyarapítása végett szükség esetén az engedélyezett összeg erejéig azon gyakorló bábák is részesíthetők némi jutalomban, kik ilyen a tanításra alkalmas szülési eseteket jelentettek be.“

Hogy ez az intézmény a bábaképezdével kapcsolatosan egész az utóbbi időkhöz nem létesült, annak oka bizonyára abban a specialis állapotban leli magyarázatát, hogy Pozsony sz. kir. város a területén lebetegedő szegény nők segélyben való részesítését egy u. n. városi szegény szülészre bízta, kinek az esetleg felmerülő költségek fedezésére a városi pénztárból 50 frtot utalványozott ki.

Pozsony város szegény szülész 1891. nyarán meghalt és ezzel elérkezett az idő, hogy a szegény szülész teendői a bábaképezdére átruháztatván, a budapesti egyet. II-ik szülészeti és nőgyógyászati klinikával kapcsolatos szülészeti poliklinikum mintájára az intézményt Pozsonyban is meghonosítjuk. Erre irányuló törekvéseinkben meleg támogatásra találtunk úgy a magas kormány-nál, mint a város laikus közönsége részéről, úgy hogy több előítélet eloszlátása és egyéb küzdelmek után a szülészeti

poliklinikum 1891. november havában működését megkezdhette.

A szülészeti poliklinikum gyorsan hódított tért, úgy a közönség, mint az orvosok körében. Az intézmény gyors fellendülését és fokozatos fejlődését legjobban illusztrálják a következő számok:

1891. XI. 13	—	1892. VII. 31.	hívtak	36	eset
1892. VIII. 31	—	1893. „ „ „		71	„
1893. „ „	—	1894. „ „ „		111	„
1894. „ „	—	1895. „ „ „		132	„

E 350 eset, a mint az eseteket és a műtéteket felölelő táblázat mutatja, főleg a szülés pathológiájára vonatkozik.

E s e t e k	Szám	M ű t é t e k	Szám
Koponya fekvés	90	Fogó műtét	21
Fejtető fekvés	3	Expressio (magzat kinyomása)	12
Arczfekvés	7	Farfekvésnél extractio	13
Madence végű fekvés	24	Koponya fekvésnél felső végtag visszahelyezés	2
Harántfekvés	15	koponyafekvésnél lábra fordítás kihuzás	5
Koponya fekvésnél köldökznor előesés	8	Harántfekvésnél külső fordítás fejre	2
Koponya fekvésnél felső végtag előesés	3	Harántfekvésnél lábra fordítás kihuzás	14
Hydrocephalus	1	Magzat koponyájának megfurása	3
Torzszülés	2	Lepény eltávolítás (Credé)	32
Ikerszülés	16	Lepényleválasztás	8
Koraszülés	5	Burokleválasztás	6
Vetelés	79	Peterészek eltávolítása vetelésnél	56
Rángó görcs (eklampsia)	3	Szeméremrés bemetszése	2
Előlfekvő méhlepény	5	Gát és hüvelyvarrás	23
Lepényviszamaradás	34		
Atoniás vérzés	8		
Gátszakadás	7		
Különféle betegségek	40		
összesen	350	összesen	199

A 9 haláleset (2 anaemia post partum, 2 sepsis, 1 phthisis pulmonum, 1 pyelonephritis, 1 korai lepény leválás s 2 hirtelen halál) és az általunk észlelt szülések

kapcsán kifejlődött 4 gyermekági megbetegedés (1 endometritis és 3 parametritis) közül csak két gyermekági megbetegedést tekinthetünk olyannak, mint a melyet magunk okoztunk, a mi $\%$ -ben 0% sepsis mortalitásnak és $0\cdot57\%$ puerperalis morbiditásnak felel meg.

A 350 eset közül 212-szer nappal, 138-szor éjjel vették igénybe segélyünket. Összesen 1424 látogatást tettünk, úgy, hogy 1 esetre átlag 4 látogatás esik. A poliklinikum költségei ez idő alatt 550 frt 40 krt tettek ki, melyhez a város 179 frt 16 krral, az állam 371 frt 24 krral járult. Egy eset átlag 1·57 frtba került.

A bábatanítás a szül. poliklinikum anyagának igénybe vétele óta tökéletesebb, mert az esetekhez elvitt tanulóknak, a mellett, hogy rendellenességeket mutatunk be és magyarázunk meg, a melyek az intézetben természet-szerűen nem oly gyakoriak, a fősulyt még is arra fektetjük, hogy azon módokkal ismertessük meg őket, a melyekkel a legszerényebb viszonyok közt is az iskolában tanított elvek szerint a szülészti tisztaságot megvalósíthatják.

A szülészeti poliklinikum működése iránt érdeklődőknek figyelmébe ajánljuk dr. Pápai Hugónak volt tanársegédnek »A pozsonyi m. kir. bábképezdével kapcsolatos szülészeti poliklinikum« című, a Gyógyászat 1896. 1, 2, 4, számaiban megjelent közleményét.

A Klinika szülő osztályának forgalma I. periodus (1873—1884.)

Év	Felvételt	Szülési rendellenességek																				Műtétek													Puerperalis morbiditas		Halálozás																	
		Szült	Utcai szülés	Fejtető fekvés	Homlokfekvés	Arctfekvés	Hydrocephalus	Hemicephalus	F. végtag előfésés kf.-nél	Köldökszinor előfésés kf.-nél	Medencevégű fekvés	Harántfekvés	Kettős iker	Hármas iker	Koraszülés	Vetülés	Haematoma labii	Gát-hüvely sérülés	Hólyag-hüvely sipoly	Méhrepedés	Hydramnios	Előfekvő méhlepény	Leányvisszamaradás	Leányrésztel visszamaradás	Atonia post partum	Szűk medence	Szeméremizület szakadás	Rángó-görös	Burokrepeztés	Köldökszinór repositio	Végtag előfésés repositio	Episiotomia	Művi koraszülés	K. ford. fejre haránt fekv.-ből	K. ford. farra haránt fekv. "	B. ford. és kibuz. har. fekv. "	B. ford. lábra koponya fekv. "	Magzat kinyomása	Magzat kihuzása	Fogó műtét	Magzat fej kisebbitése	Leány kinyomás (Crede)	Leány eltávolít. műveléssel	Burok eltávolítás méhből	Leányrésztel eltáv. méhből	Egész leány eltáv. méhből	Vetülés befejezése	Gát-hüvelyvarrás	Összesen	száma	%-je	összesen	száma	%-je
1873 ¹⁾	135	114	2	..	1	1	1	3	2	6	..	4	11	..	6	1	11	1	..	2	8	1	1	..	2	4	1	6	3	2	..	4	32	7	6.1	1	1	0.87		
1874 ²⁾	114	94	4	1	..	4	1	3	2	..	1	7	10	..	5	..	1	..	5	..	1	12	1	1	..	1	2	..	1	3	1	..	2	24	5	5.3	1					
1875 ³⁾	125	109	4	1	1	..	2	4	5	..	2	8	..	9	2	..	15	..	1	2	..	12	..	1	..	3	1	4	..	5	10	2	6	44	12	11.0	4	3	2.75			
1876 ⁴⁾	132	107	2	1	..	1	1	2	1	1	1	..	5	4	..	7	5	..	2	3	..	1	8	1	9	2	..	5	6	31	7	6.5	3	3	2.80				
1877 ⁵⁾	174	162	3	..	1	1	1	2	4	3	4	..	7	9	..	8	2	2	2	4	4	..	9	1	2	..	1	1	1	6	1	2	2	..	7	33	10	6.1	3	3	1.85					
1878 ⁶⁾	170	158	1	..	3	2	5	2	2	..	12	12	1	16	1	6	..	6	3	..	1	8	..	2	4	..	1	..	1	2	2	3	3	..	2	4	..	4	4	13	56	7	4.4	1	1	0.63			
1879 ⁷⁾	157	140	5	1	..	1	..	1	..	1	4	2	2	..	11	6	..	10	1	2	1	..	3	5	1	6	2	1	1	..	2	2	..	3	..	1	2	10	30	11	7.8	2	2	1.42				
1880 ⁸⁾	163	159	5	2	..	1	..	4	2	1	..	8	4	..	10	1	1	..	2	3	..	1	13	1	..	2	1	..	3	3	1	..	2	..	1	10	37	14	8.8	1								
1881 ⁹⁾	157	151	1	3	..	2	..	5	5	..	8	2	..	1	4	..	1	6	2	5	2	1	8	24	17	11.2	1	1	0.66						
1882 ¹⁰⁾	186	177	4	2	4	..	5	..	8	5	..	9	3	..	1	2	..	1	4	2	3	2	1	2	..	2	1	9	26	9	5.0	2	1	0.56					
1883 ¹¹⁾	161	156	1	1	5	4	4	..	8	5	..	11	1	..	3	2	..	1	3	..	1	..	2	5	4	7	1	1	2	11	37	17	10.9	8	6	3.85					
1884 ¹²⁾	192	179	2	..	1	2	4	2	2	..	16	10	1	9	1	..	3	1	..	1	4	2	..	1	..	2	1	1	1	1	..	1	1	9	23	9	5.0	3	2	1.11				
Összeg ¹³⁾	1866	1706	28	3	2	16	1	2	7	14	42	24	34	1	93	89	2	108	1	1	3	7	52	2	27	30	1	9	93	6	3	5	5	8	3	17	5	3	14	48	12	12	24	12	2	16	14	95	397	125	7.3	30	23	1.34

Jegyzet.

- 1) A sepsisben elhaltán eclampsia volt jelen.
1 fogó műtét szűk medencénél.
A perforatio placenta praevianál halott magzaton történt.
- 2) A halálet elvérése vonatkozik ruptura uterinél.
A hármas szülés magzatai. I) fiú kopfkv. s. 1610 gr. h. 43 cm. II) fiú farfekv. s. 1950 gr. h. 43 cm 10 napig élt, III) leány farfakv. s. 2200 gr h. 45 cm.
Kettő élve bocsáttatott ki. Placenták s. 1250 gr.
- 3) A 3 sepsis halálet egymásután rövid időközrel egymással kapcsolatban lenni látszik.
A nem sepsis halálet abortus kapcsán elvérés volt.
A 4 fogó műtét közül 1 magas forceps szűk medencénél.
- 4) A 3 sepsis halálet közül kettő egymással összefüggeni látszik
9 forceps közül 1 magas fogó szűk medencénél.
Mindkét craniotomia szűk medencénél halott magzaton, az egyik utójára jövő fejnél.
- 5) A 3 sepsis halálet közül kettő egymás után rövid idővel történt.
A művi koraszülés szűk medencénél halott magzatot eredményezett.
4 szűk medence közt 1 osteomalacias.
A craniotomia is szűk medencénél halott magzaton történt.
- 6) 1-ső craniotomia szűk medence hydrocephalus
2-ik " eclampsia, s-ük medence, halott magzat,
3-ik " szűk medence, utójára jövő fej, halott magzat.

Jegyzet.

- 7) Egyik sepsis halálozás placenta praeviaival kapcsolatban.
A symphysis ruptura szűk medencénél fogó után (gyógyult).
Mindkét craniotomia szűk medencénél, egyik élő magzaton.
- 8) A halálozás tuberculosisra vonatkozik.
Művi koraszülés Brighth-kór miatt, halott magzattal.
A perforatio intézetten kívül történt szűk medencénél.
- 9) Mindkét művi koraszülés szűk medencénél élő magzattal, egyiknél osteomalacias medence volt.
- 10) A sepsis halálozás vetelés kapcsán történt.
A másik halálozás tuberculosis folytán.
- 11) Egy septica elhanyagolva jött be, ez eset kapcsán látszik fellépni egy második sepsis halálozás, a többi 4 pedig megint egy csoportban fordult elő.
További halálok: egy esetben eclampsia, másik esetben meningitis purulenta.
- 12) Az egyik sepsisnél szűk medence, művi koraszülés, halott magzattal, a lumbalis esigolyák carieséből indult ki a fertőzés.
Egy halálet: oka eclampsia, melyben craniotomiát végeztek élő? magzaton.
- 13) 23 sepsis eset közül kettő már fertözve került az intézetbe.

A Klinika szülő-osztályának forgalma II. periodus (1885—1890. IX.)

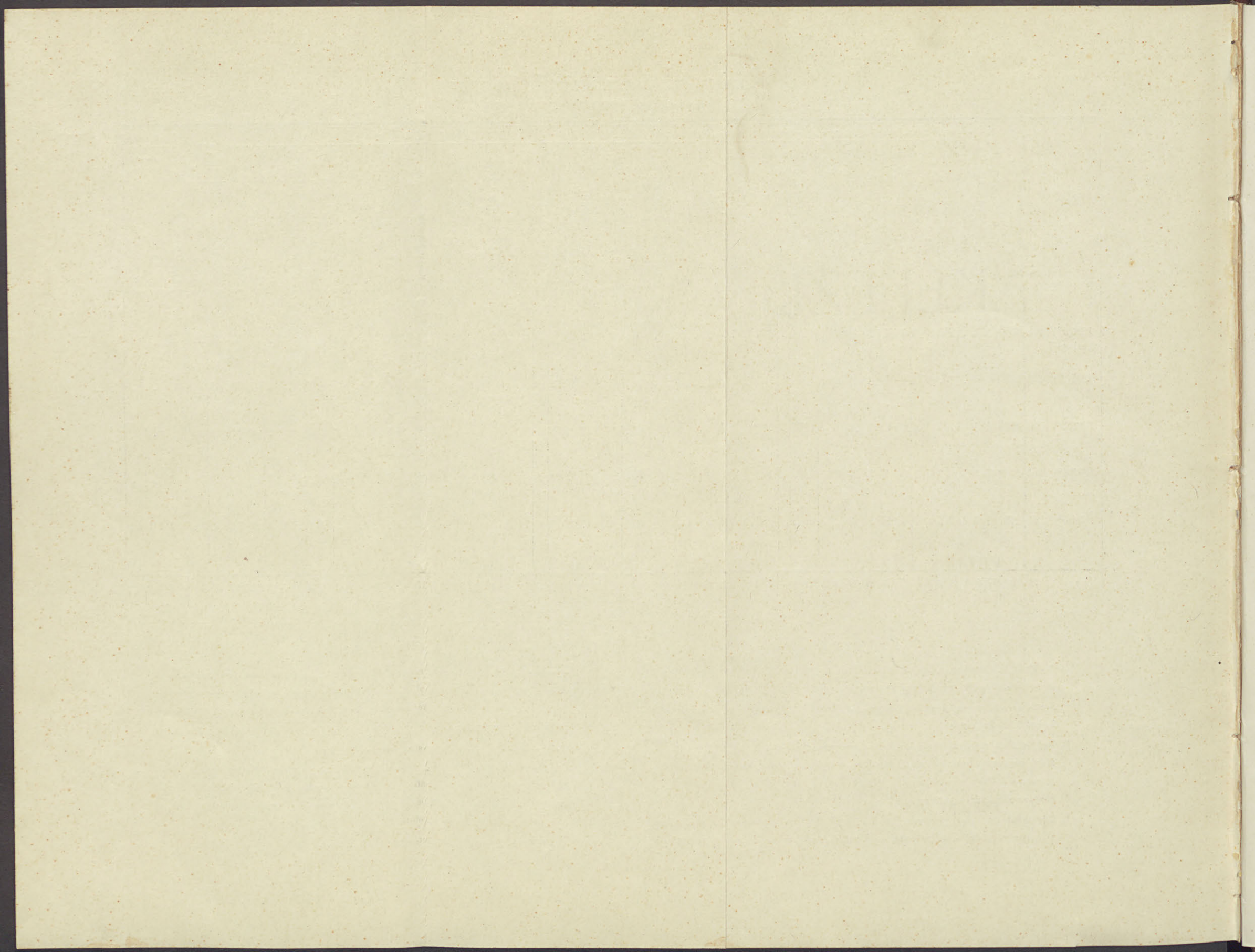
Év	Felvett	Szült	Szülési rendellenességek																				Műtétek															Puerp. morbiditas		Halálozás										
			Utzai szülés	Fejtű fekvés	Hombokfekvés	Arz.fekvés	Anencephalus	F. végtag előesés kf.-nél	Köldökzsinór előesés kf.	Medenczevégű fekvés	Harántfekvés	Kettős iker	Koraszülés	Vetelés	Gát-hüvely sérülés	Méhnyak szakadás	Hydraniós	Előfekvő méhlepény	Lepény visszamaradás	Atonia p. partium	Szűk medence	Írángó görés	Psychosis puerperalis	Burokpereszítés	Köldökzsinór repositio	F. végtag repositio	Epistómia	Müvi koraszülés	K. ford. fejre har. fekv.-ből	K. ford. farra har. fekv.-ből	B. ford. és kihúzás har. fekv.	B. ford. lábra har. fekv.	Ritgen	Magzat kinyomás	Magzat kihúzása	Fogó műttét	Magzat fej kissebbitése	Lefejezés, kizsigerezés	Császármetszés halotton	Lepény kinyomás (Credé)	Burok oltávolit. méhből	Lepény leválasztás méhből	Vetelés befejezése	Gát-hüvely varrás	összesen	száma	%-je	összesen	száma	%-je
1885 ¹⁾	204	190	1	1	.	.	.	1	.	2	4	4	12	11	5	.	.	.	5	4	4	1	1	4	.	1	.	2	2	.	2	.	.	.	2	4	1	.	.	3	.	2	3	5	31	18	9.9	2	1	0.52
1886 ²⁾	249	234	2	2	.	1	.	1	.	2	2	4	15	13	7	.	.	.	1	1	2	2	.	.	1	2	2	.	2	.	.	.	2	.	.	1	3	.	1	.	.	1	1	8	22	11	4.7	2	.	.
1887 ³⁾	275	264	2	.	1	4	.	.	6	4	4	16	9	17	.	.	2	1	1	.	3	1	13	1	2	3	1	.	1	.	1	1	2	17	42	26	9.8	3	2	0.75		
1888 ⁴⁾	240	230	.	.	1	.	.	2	5	4	5	23	6	14	2	1	2	1	2	2	1	1	8	1	.	1	.	1	.	3	2	1	1	2	5	1	.	.	2	1	1	15	45	26	11.3	4	3	1.30		
1889 ⁵⁾	252	234	4	1	.	1	.	.	2	4	3	7	9	9	.	.	1	1	6	1	3	.	9	.	2	.	.	3	.	.	1	3	1	2	9	30	11	5.9	1	.	.				
1890 ⁶⁾ septemb. végéig	169	162	2	1	.	2	1	.	.	8	2	.	2	1	7	.	.	1	1	.	3	1	.	4	.	1	1	.	2	.	.	3	1	1	.	.	.	1	.	7	21	11	6.7	2	2	1.23				
Összeg ⁷⁾	1389	1314	11	5	2	8	1	2	25	20	20	75	49	59	2	1	6	10	14	12	11	3	38	1	2	6	5	3	1	14	2	1	2	8	19	4	1	1	3	3	7	9	61	191	103	7.8	14	8	0.60	

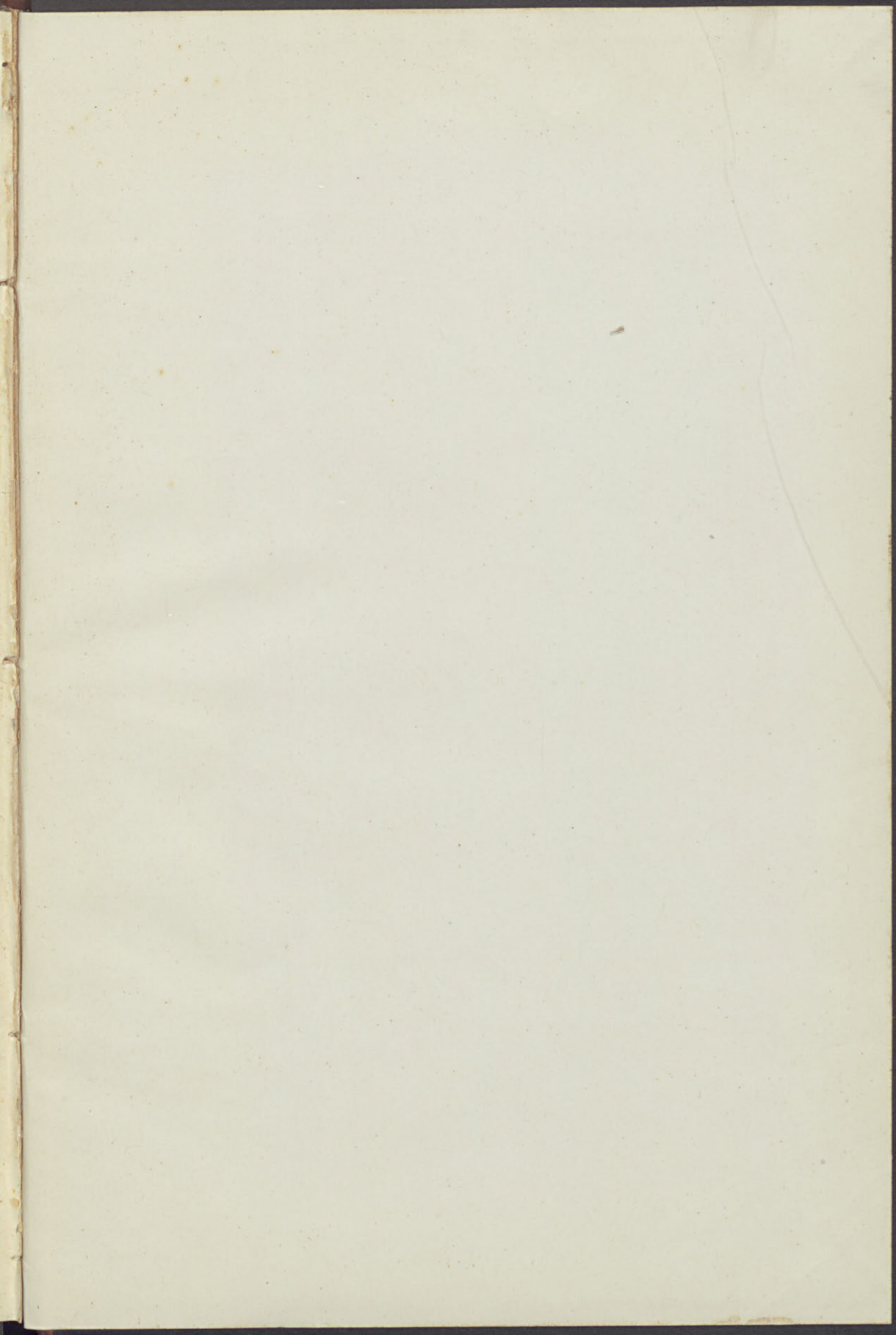
Jegyzet.

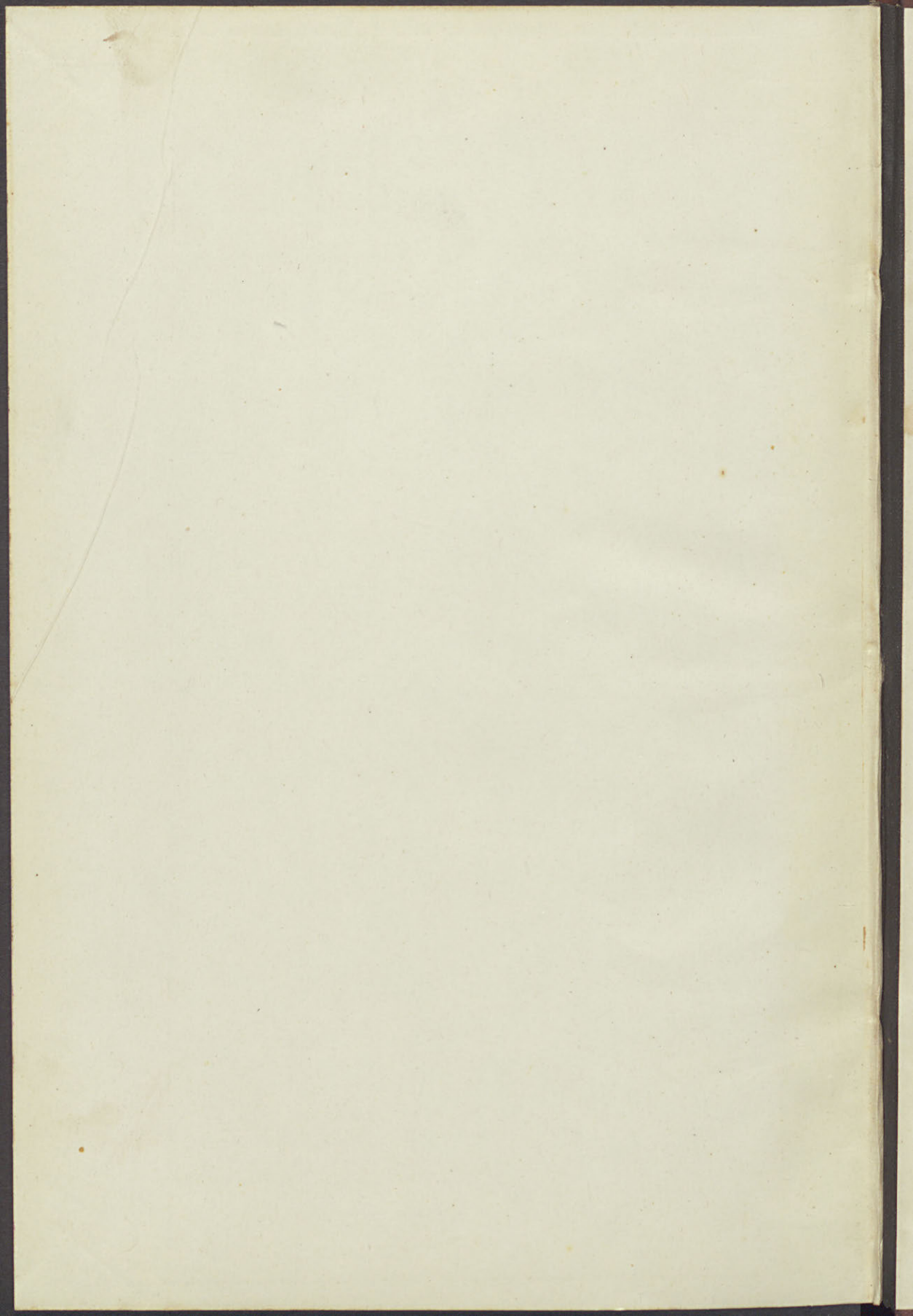
- 1) Egy halálozás Bright kórral.
Egyik müvi koraszülés szűk medencénél; közben elhalt magzat perforatiója
másik " " " " halott magzat.
Szűk medencénél egy magas forceps és egy kimeneti.
- 2) Egyik haláleset variola, a másik eclampsianál.
2 müvi koraszülés szűk medencénél 1-sőnél osteomalac. halott magzat.
2-iknél a magzat decapitatiója és eventratiója történt.
- 3) Egyik sepsis halálozás eset elhanyagolva lázasan jött be, perforatio; másikkül a sepsis eclampsia és lepény leválasztáshoz társult.
3-ik halálozás eclampsianál post mort. sect. caesarea h. m.
Egy harántfekvésnél önfordulás történt.

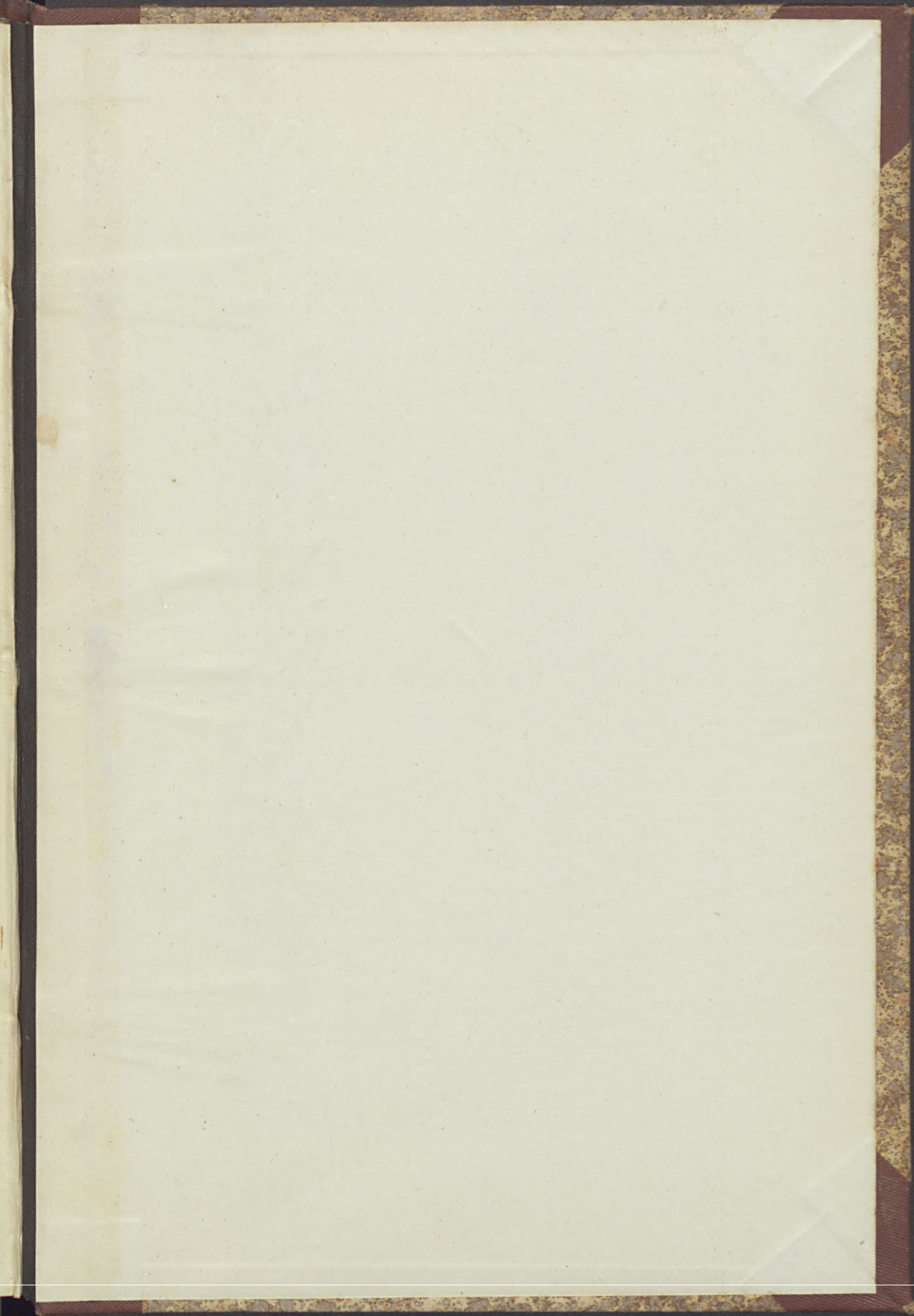
Jegyzet.

- 4) Két sepsis halálozás egymással összefüggeni látszik.
4-ik halálozásnál eclampsia kapcsán oedema pulmonum.
A perforatio utoljára jövő fejen harántfekvés fordítás után.
Szűk medencénél 2 forceps.
- 5) A halál eset pneumonia crouposa kapcsán.
A szűk medence osteomalaciás.
Egy harántfekvésnél önfordulás.
- 6) Müvi koraszülés szűk medencénél élő magzat
Másik szűk medencénél magas forceps kísérlete után élő magzat perforatiója.
Harmadik medence abszolút szűkületű s az orsz. kórházban sectio caesarea cons. tárgját képezte anyára, magzatra kedvező eredménnyel.
- 7) Egy sepsis halálozásnál a fertőzés az intézeten kívül történt.

DEENK Kenézy Kvt.

0 000001 244649